БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 281 (12983) | 1969 оной ноябриин 30, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

...ХОЗНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ...БАДАХИ СЪЕЗДЫН ТОГТООЛ

...ЗУУДАЙ СОВЕДҮҮДЫЕ БАЙГУУЛХА ТУХАЙ

...демократи саашань хүгжөөхэ, ...ажабайдал ба ажал ябуулгын ...а асуудалнуудые хамтааран зүб- ...ниитын ажахын нөөсэнүүдэй ур- ...хэрэглэхэ талаар дурадхалнуу- ...үйлэдбэри эмхидхэхэ дүй дүр- ...хо зорилготойгоор Колхознигуу- ...зна гурбадахи сьезд ИИГЭЖЭ

...дта, областьнуудта, республикануудта, түбтэ колхозуудай һунгагдаһан Соведүүдые байгуулха.

Колхозуудай һунгалтанууд иимэ гуримаар үнгэргэгдэхэ ёһотой гэбэл: районуудта — колхозуудай түлөөлэгшэдэй суглаан дээрэ; областьнууд, хизаарнууд, автономито болон союзна республикануудта, мүн түбтэ — колхозуудай Соведүүдэй тус тус түлөөлэгшэдэй суглаанууд дээрэ.

2. Энэ сьезд дээрэ колхозуудай Союзна совет һунгаха.

...ЗУУДАЙ СОЮЗНА СОВЕДЭЙ БҮРИДЭЛ

...ис **Винцас Казио** —
...й Капсукска районой
... нэрэмжэтэ Ленинэй
...ой түрүүлэгшэ, Со-
... Герой.
...ий **Евгений Евгень-**
... мелиорациин ба
... министр.
... **Ирина Фоминична**
... ССР-эй Оргеевскэ
... Ноуэ» колхозой ту-
... **Олмасхан** — Кир-
... Ошско областиин
...жэтэ колхозой бри-
... Ажалай Герой.
...**джепкули** — Турк-
... Ильялинска районой
...жэтэ колхозой ту-
...алис Ажалай Герой,
... лауреат.
... **Хурсанд** — Узбек-
...рхандарьинска обла-
... районой «Москва»
... агроном.
... **Зоя Алексеевна** —
...-эй Ядринска рай-
...вай нэрэмжэтэ кол-
... **Тенти** — Киргизэй
...ьска районой Лени-
... колхозой түрүүлэг-
... **Александр Григо-**
...ын ССР-эй Киев-
... Мироновско районой
...жэтэ Ленинэй ор-
... түрүүлэгшэ, Социа-
...ой.
... **Еремей Михайлович**
...СР-эй Днепропетров-
... Царычанска районой
...жэтэ колхозой шал-
...н түрүүлэгшэ.
... **Иван Семенович** —
...тиин Великолукска
...» колхозой түрүү-
... **Фёдор Степанович**
...бластиин «Красный
...хозой түрүүлэгшэ,
... Герой.
... **Расуль** — Узбегэй
... областиин Ша-
...оной «Шафиркан»
...ист.
... **Михаил Багра-**
... ССР-ой худөө
... **Александр Василье-**
... ССР-эй Кирово-
... Новоукраинска
... XX съездын нэ-
... орденто колхозой
...ын бригадир.
... **Михаил Федерович**
...бластиин Панинска
...искиин нэрэмжэтэ
... агроном, Социалис
...**иколай Патрович** —
...астиин Ржаксинска
...ый Путиловец» кол-
...шэ, Социалис Ажа-
...**хаил Андреевич** —
...астиин Корочанска
...т» колхозой звень-
... Ажалай Герой.
...й **Николай Ники-**
... ССР-эй Талды-
...стиин Панфиловска
... Октября» колхозой
...циалис Ажалай Ге-
... **Аким Васильевич**—
...бластиин Гусь-Хру-
... «Большевик» гэ-
...н Тугай орденто
...үүлэгшэ, Социалис
... **Медардас Юлио-**
...ко ССР-эй худөө
...**иколай Павлович** —
...трнүүдэй Соведэй
...тын комитедэй ту-
...гшэ.
... **Владимир Григо-**
...бирскэ областиин
... «Сибирь» колхо-
..., Социалис Ажалай
... **Василий Николаевич**
...СР-эй Ивано-Фран-
... Рожнятовска рай-
... нэрэмжэтэ колхо-
... **Анна Денисовна**—
... Черниговскэ об-

ластиин Прилукска районой «10-Річчя Жовтня» колхозой һаалишан, Социалис Ажалай Герой.

26. **Доронина Лидия Степановна** — Горьковско областиин Дивейскэ районой «Онучинский» колхозой бухгалтер.

27. **Дорошенко Петр Емельянович** — Украинын ССР-эй худөө ажахын министр.

28. **Егудин Илья Абрамович** — Украинын ССР-эй Крымскэ областиин Красногвардейскэ районой «Дружба Народов» гэжэ Ленинэй орденто колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

29. **Ежевский Александр Александрович** — СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Союзсельхозтехника» гэжэ Бүхэсоюзна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ.

30. **Жданов Семен Митрофанович** — Куйбышевска областиин Ставропольско районой «Победа» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

31. **Загидева Васила Али Кызы** — Азербайджанай ССР-эй Уджарска районой «Советский Азербайджан» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

32. **Зиньковская Евгения Тимофеевна** — Украинын ССР-эй Донецкэ областиин Артёмовско районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой агроном, Социалис Ажалай Герой.

33. **Зиневич Мария Кондратьевна** — Украинын ССР-эй Житомирско областиин Ружинска районой «Правда» колхозой тракторист.

34. **Золотарев Иван Семенович**— худөө ажахын Курска областной управлениин начальник.

35. **Зуева Зинаида Васильевна**— Рязанска областиин Михайловска районой Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой шубуунай фермые даагша, Социалис Ажалай Герой.

36. **Иванов Алексей Иванович** — Калининска областиин Старыцка районой «Октябрь» колхозой түрүүлэгшэ.

37. **Икрамов Аксан Бакирович**— Башкирай АССР-эй Илишевскэ районой «Правда» колхозой агроном.

38. **Кавун Василий Михайлович** — Украинын ССР-эй Винницка областиин Бершадска районой Ленинэй орденто КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

39. **Калачик Владимир Михайлович** — Белоруссиин ССР-эй Минскэ областиин Молодеченскэ районой «Светлый путь» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

40. **Капышев Кумарбек** — Зүүн Казахстанай областиин Большенарынска районой Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

41. **Каракупов Жанбирбай** — Узбегэй ССР-эй Сырьдарьинска областиин Пахтааральска районой «Алгабас» колхозой механизатор.

42. **Кевхешвили Николай Алексеевич** — Грузиин ССР-эй Гелавска районой «Моцинаве» колхозой бригадир, Социалис Ажалай Герой.

43. **Керопян Кероп Апикович** — Армениин ССР-эй Ахурянска районой «Айкаван» колхозой комбайнер, Социалис Ажалай Герой.

44. **Киладзе Ламара Самсоновна** — Грузиин ССР-эй Махарадзевскэ районой Силуари тосхоной колхозой агроном.

45. **Коваленко Михаил Иванович** — Черкасска областиин Черкасска районой «Память Ленина» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

46. **Колотий Николай Петрович** —колхоз хоорондын барилгын организацинуудай «Украина» нэгэдэлэй правлениин түрүүлэгшэ.

47. **Копштале Велта Алфонсовна** — Латвиин ССР-эй Рижскэ районой «Кекава» колхозой трактористка.

48. **Койк Хейнки Аугустович** — Эстониин ССР-эй Хаапсалуска районой «Сыпрус» колхозой түрүүлэгшэ.

49. **Красников Иван Григорьевич** — Ставрополиин хизаарай Апанасенковска районой «Россия» колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой.

50. **Курбанов Агаяр Алияр Оглы** — Азербайджанай ССР-эй Сабирабадска районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой бригадир.

51. **Курченко Василий Ерофеевич** — Украинын ССР-эй Полтавска областиин Глобинска районой Мичуринэй нэрэмжэтэ Ленинэй орденто колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

52. **Кучаев Пётр Фомич** — Мордовско АССР-эй Ардатовска районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой агроном

53. **Кухарь Иван Иванович** — Московско областиин Ленинскэ районой Владимир Ильичэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

54. **Левенец Матрена Ивановна**— Украинын ССР-эй Луганска областиин Троицко районой Октябриин 50 жэлэй нэрэмжэтэ колхозой гахайшан.

55. **Лобанов Павел Павлович** — В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Ленинэй орденто Бүхэсоюзна худөө ажахын эрдэмэй Академиин президент.

56. **Лобов Александр Фёдорович** — Пензенскэ областиин Белинскэ районой «Победа» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

57. **Логвин Николай Петрович** — Волгоградска областиин Новоаннинска районой Заветы Ильича колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

58. **Мадаминов Рузмат** — Узбегэй ССР-эй Хорезмскэ областиин Хивинскэ районой Фрунзиин нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

59. **Максумов Акбар Нусратулаевич** — Таджигай ССР-эй Худөө ажахын министр.

60. **Малинина Прасковья Андреевна** — Костромской областиин Костромской районой «XII Октябрь» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой, гүрэнэй шангай лауреат.

61. **Мамонов Александр Александрович** — Краснодарай хизаарай Кавказска районой Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

62. **Махмадалиев Мирали**—Таджигай ССР-эй Восейскэ районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

63. **Мацкевич Владимир Владимирович**—СССР-эй худөө ажахын министр.

64. **Микитей Мария Дмитриевна** —Украинын ССР-эй Черновицка областиин Заставновско районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

65. **Мовсесян Вачаган Аветович**— Армениин ССР-эй Октемберянска районой «Бамбакшат» колхозой түрүүлэгшэ.

66. **Мянник Хапальд Александрович**—Эстониин ССР-эй худөө ажахын министр.

67. **Насрутдинов Ильмутдин** — Дагестанай АССР-эй Ленинскэ районой XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

68. **Наумова Лидия Андреевна** — Витебскэ областиин Толочинска районой «Перемога» колхозой түрүүлэгшэ

69. **Негру-Водэ Александр Степанович**—Молдавиин ССР-эй худөө ажахын министр.

70. **Никишин Сергей Сергеевич**— Орловско областиин Покровско районой Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

71. **Нуриев Зия Нуриевич**—СССР-эй бэлэтхэлэй министр.

72. **Овсянников Константин Петрович** — Саратовска областиин Энгельсскэ районой XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой бригадир, Социалис Ажалай Герой.

73. **Оганесян Грант Вартанович**— Армениин ССР-эй худөө ажахын министр.

74. **Одилов Ахмаджан** — Узбегэй ССР-эй Наманганска областиин Папска районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ. Социалис Ажалай Герой.

75. **Односумов Дорофей Тимофеевич** — Пермскэ областиин «Россия» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

76. **Очеретный Григорий Васильевич**—Челябинска областиин Увельскэ районой «Рассвет» колхозой түрүүлэгшэ.

77. **Пасенов Семен Тихонович** —

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

...ПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ ...ЕДЭЙ 1969 ОНОЙ НОЯБРИИН 28-най ТОГТООЛ

Колхозой жэшээтэ Устав тухай

... Центральна Комитет ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ ТОГ-

...игуудай бүхэсоюзна гурбадахи сьездын абаһан колхозой жэшээтэ Уставые

КПСС-эй Центральна Комитедэй Секретарь
Л. БРЕЖНЕВ.

ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ
А. КОСЫГИН.

КОЛХОЗОЙ ЖЭШЭЭТЭ УСТАВ

Колхозно байгуулалта—совет социалис общественэй таһаршагүй хүбинь болоно; энэ хадаа В. И. Ленинээр хараалагдаһан, түүхын хүгжэлтөөр шалгагдаһан, таряашадай онсо эрмэлзэлгэ хүсэлдэ таарун коммунизмда орохо зам болоно.

Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй ниитын зөөри байдаг, томо хамтын ажахын булюу һайн байдаг ушар парти, правительствын үдэр бүриин оролдолго ба туһаламжа худөө нютагуудта социально-экономическа угаа ехэ шэнэдхэлгэ хэхэ арга олгоо. Колхозно таряашадай шэн зоригто ажалай, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай хүсэлэл оролдолгын ашаар колхозуул худөө ажахын оньһожоруулагдаһан томо предприятинууд болоо, тэдэнэй ниитын баялиг хэмжээлэшэгүй ехээр нэмээ, колхознигуудай байдал ехээр һайжараа, городууд ба худөө тосхонуудай хоорондохи илгаа дам саашадаа зайсуулагдана.

Социалис ажахын ниитын түхэл маяг бологшо колхоз худөө нютагуудтахи үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань хүгжөөхэ зорилгонуудта хүсэлөөр тааралдана, колхозно демократиин үндэһөөр үйлэдбэреэ олониитэ колхознигуудай өөһэдөө хүтэлбэрилгые хангана, колхознигуудай аша туһые ниитын, бүгэдэ арадай аша туһатай зүбөөр таараддуулха арга олгоно. Колхоз халаа коммунизм байгуулгын талаар таряашадта һургуули болоҗо үгэнэ.

Хүдэлмэришэн ангитай нягта, таһаршагүй холбоотой колхозно таряашад Коммунис партиин хүтэлбэреэр манай орондо коммунизм байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

I. Аласай хараа ба зорилгонууд

1. ——— республикын ———
областиин (хизаарай) ———
кругой ——— районой ———
(колхозой нэрэ) ———
колхоз ниитын үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдтэ, хамжажа ажаллаһанай үндэһөөр, социалис худөө ажахын томо үйлэдбэрие хамтаараа эрхилхын тулада һайн дураараа нэгэдэһэн таряашадай кооперативна организаци болоно.

2. Колхоз иимэ гол зорилгонуудые табина:

ниитын ажахые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ, ажалай бүтээсые, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые шууд дээшэлүүлхэ;

колхозно үйлэдбэрие ашаг үрэ ехэтэй болгохо, техникээр саашадань шэнээр зэбсэглэхэ, үргэлжэдэнь оньһожоруулха, электрижүүлхэ, хими болон газар уһалалгые үргэнөөр хэрэглэн, худөө ажахын продукци бүри элбэгээр абажа, гүрэндэ худалдаха;

колхознигуудые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, ниитын ажабайдалда тэдэниие хабаадуулха, социалис мүрысөө хүгжөөхэ талаар партийна организациин хүтэлбэреэр хүдэлмэри хэхэ;

колхознигуудай улам ургажа байгаа материальна ба соёл культурын эрилтэ хэрэглэмжые бүри хүсэлөөр хангаха, тэдэнэй ажаһуудалые һайжаруулха, худөө тосхонуудые сааша саашадаа болбосон зохид түхэлтэй посёлогууд болгохо.

II. Колхозой гэшүүндэ абалга, колхозой гэшүүдэй эрхэ ба уялганууд

3. 16 наһа гүйсэһэн, колхозой ниитын ажахыда өөрынгөө ажалаар хабаадалсахые хүсэһэн бүхы эрхэтэд колхозой гэшүүд болоҗо шадаха.

Колхозой гэшүүндэ абалга колхозой правлениин зууршалгаар, мэдүүлгэ баригшын хабаадалгатайгаар колхознигуудай хамтын суглаагаар бэелүүлэгдэхэ.

Колхозой гэшүүн болгон абаха тухай мэдүүлгэ колхозой правленеэр һарын турша соо хаража үзэгдэхэ.

Колхозой гэшүүн бүхэн нэгэ түхэл янзын «Колхознигой ажалай дэбтэртэй» байха.

4. Колхозой гэшүүн иимэ эрхэтэй:

хэһэн ажалайнгаа хэмжээнэй ба шанарай зэргээр тогтоомол салин абахаар колхозой ниитын ажахыда хүдэлмэрилхэ;

колхозой хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ хабаадалсаха, захиргаанайнь органуудта һунгаха ба һунгагдаха;

колхозой ажал ябуулгые һайжаруулха, правлениин ба тушаалта хүнүүдэй хүдэлмэриин дутуу дундануудые зайсуулха дурадхалнуудые оруулха;

үйлэдбэриингөө шадабари дээшэлүүлхэ, мэргэжэл олохо талаар колхозһоо туһаламжа абаха;

хамһабариин ажахые эрхилхын, байрын гэр, ажахын барилгануудые бодхоохын тулада бууса шадарай газарай участок, тэрэшэлэн колхозно бэлшээриие, ниитын унаагай малые, транспортые, колхоздо тогтоогдоһон гуримай ёһоор хубиин ажалда хэрэглэхэ;

социальна тэдхэмжэдэ, культурно-ажаһуудалай талаар хангалгада хүртэхэ, байрын гэр бариха ба заһабарилха, түлишөөр хангагдаха талаар колхозһоо туһаламжа абаха.

5. Колхозой гэшүүнэй уялганууд:

колхозой Уставые, дотоодын ёһо гуримые сахиха, колхозой хамтын суглаануудай тогтоолнуудые, правлениин шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгохо;

ниитын ажахыда үнэн сэхээр ажаллаха, ажалай журам сахиха, хүдэлмэриин түрүү онол аргануудые ба дүршэлнүүдые шудалха;

колхозой хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, гүрэнэй ба колхозой зөөриие арьбалха, бэхижүүлхэ ба аршалан хамгаалха, ниитын зөөридэ эзэн бусаар, тулюур туйганаар хандаха ябадал гаргахагүй, ниитын мэдэлэй ба бууса шадарай фондын газарые ашагтайгаар, зүбөөр хэрэглэхэ.

6. Колхозһоо саг зуура гаража ошоһон хүнүүд иимэ ушарнуудта колхозой гэшүүн зандаа гэжэ тоологдохо:

сэрэгэй жэнхэни болзорто алба хэхэ үедөө;

советскэ, ниитын ба кооперативна организацинуудтахи һунгагдадаг тушаалнуудта ороходоо;

үйлэдбэриһөө һамшаха һуралсалда ябахадаа;

колхоз хоорондын организацинуудта хүдэлмэрилхын тулада колхозой правленеэр тогтоогдоһон болзор соо эльгээгдэхэдээ, промышленностьда гү, али арадай ажахын бусад һалбаринуудта хүдэлхын тулада ошоходоо.

Тэрэшэлэн үндэр наһатай гү, али инвалид болоҗо хүдэлмэри хэхээ болиһон колхознигууд, хэрбээ тэдэнэр колхоздо һуудаг байгаа һаа, колхозой гэшүүн зандаа үлэхэ.

7. Колхозһоо гараха тухай колхознигой мэдүүлгэ баригдаһан сагһаа хойшо гурбан һараһаа оройтуулагдангүй колхозой правленеэр, колхозой гэшүүдэй хамтын суглаагаар харагдажа үзэгдэхэ.

Урда тээнь колхозник байгшадтай колхозой правлени ажахын жэлэй дүүрээд байхада, колхозой жэлэй тоосооной баталагдаһанай һүүлээр һараһаа оройтуулангүйгөөр хүсэд тоосоогоо хэхэ.

III. Газар ба тэрэниие ашаглалга

8. СССР-эй Конституциин ёһоор колхозуудай эзэлжэ байһан газар түлөөһэгүйгөөр, болзоргүй саг соо, тайлбарилан хэлэбэл, хэтэдээ тэдэндэ даалган үгтэнэ.

Колхоздо даалган үгтэһэн газар гүрэнэй зөөри, тайлбарилан хэлэбэл, бүгэдэ арадай баялиг болоно, тиин худалдажа абахын, худалдахын, арендээр үгэхын ба бусад янзын наймаа хэхын тулада хэрэглэгдэхэ ёһогүй.

Колхоз бүхэндэ газар эдлэхэ эрхэ олгоһон гүрэнэй акт ажалшадай депутадуудай районно (городской) Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедээр үгтэдэг. Колхоздо даалган үгтэһэн газарай хэмжээн, тэрэнэй тодорхой хилэ акт соо заагдаһан байха.

Колхоздо даалгагдаһан газар ниитын хэрэглэмжын ба бууса шадарай газар болгон хубаагдадаг. Бууса шадарай газар ниитын хэрэглэмжын газарһаа амяараа байдаг.

9. Өөртэнь даалган үгтэһэн газарые бүрин хүсэдөөр, зүбөөр ашаглан хэрэглэхэ ба саг үргэлжэ һайжаруулжа байха, үрэжэлыень дээшэлүүлхэ, ашаглагдадаггүй газарые худөө ажахын үйлэдбэридэ хэрэглэхэ, газар уһалха ба намагынь хатааха, хүрьһэнэйнь гэмтэлгэтэй тэмсэхэ, поли хамгаалха модонуудые һуулгаха талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, колхозой газар гамнаха, урилгэһөө наринаар хамгаалха, ой модо, уһа сөөрэм, ашагта малтамалнуудые (элһэ, шабар, шулуу, торф гэхэ мэтэ) ашаглаха, байгаалиие хамгаалха талаар тогтоогдоһон гуримуудые сахиха уялга колхоз абана.

Газарые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгын түлөө колхозой правлени, хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэд харюусалгатай.

10. Колхозой газарай талмайе бага болголго гү, али колхозой эдлэдэг газарай хилые гүрэнэй гү, али ниитын хэрэгсэлдэ зорюулан хубилгалга имагтал колхознигуудай хамтын суглаанай зүбшөөлтэйгөөр гүрэнэй тусхайта органуудай шиидхэбэреэр бэелүүлэгдэжэ болохо байна. Тиихэдээ уһалагдадаг ба намагайнь хатаагдаһан газарые, тарялангай газарые, олон жэлэй үрэ жэмэстэ модонуудай таригдаһан газарай участогуудые болон винограднигуудые худөө ажахыда хамаатай бэшэ хэрэгээр ашаглахын тулада үгэжэ огто болохогүй.

Колхозно газарай талмайе бага болголготой гү, али саг зуура эзэлэлгэтэй холбоотой гарза гаргашые колхоз түлүүлэн абаха эрхэтэй. Гарза гаргашые түлэлгэ хүсэндөө байһан хууляар тогтоогдоһон гуримай ёһоор бэелүүлэгдэхэ байна.

IV. Колхозой ниитын зөөри

11. Гүрэнэй зөөри байһан газар, мүн колхозой ниитын зөөри колхозой экономическа үндэһэ һуури болоно.

Өөртэнь хамаатай предприятинууд, гэр байшангууд, барилганууд, тракторнууд, комбайнууд болон бусад машинануудһаа, түхеэрэлгэнүүд, транспортна хэрэгсэлнүүд, унаагай ба ашаг шэмэтэ малнууд, олон жэлэй ургамал модонууд, газар уһалалгын ба һайжаруулгын түхеэрэлгэнүүд, үйлэдбэрилэн гаргаһан продукци, мүнгэ зөөри ба колхозой бусад хогшолһоо колхозой ниитын зөөри бүридэнэ.

Колхоз хоорондын ба гүрэнэй-колхозно организацинуудай, предприятинуудай зөөри хогшол ба мүн гэн тэрэнэй хабаадаһан хубитын зэргээр колхозой ниитын зөөри болохо байна.

12. Өөрынгөө ажал ябуулгые эрхилхын, ниитынгээ ажахые саашадань ургуулан хүгжөөхын тулада колхоз үйлэдбэриин ба эрьесын фондынуудые байгуулдаг, түсэбэй ёһоор ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэдэг, арьбадхан хүсэлдүүлдэг байха. Эдэ фондынууд хубаагдадаггүй (тэдэнэй зөөринүүд колхозой гэшүүдэй дунда хубаарилагдаха ёһогүй), имагтал тусхайта зорилгоор хэрэглэгдэдэг.

Үйлэдбэридэ хабаагүй зорилгодо хэрэглэгдэдэг гол фондынууд мүн лэ хубаагдадаггүй.

13. Колхозой зөөри болон мүнгые имагтал колхоз өөрөө, тэрэнэй захиргаанай органууд мэдэдэг байха. Өөрынгөө ажал ябуулгатай холбоогүй зорилгонуудые дүүргэхын тулада колхоз мүнгэ зөөри гаргашалхагүй байна.

Гол зөөринүүдые, бусад материалнуудые худалдажа абалга, хүдэлзэлгэ, голодоһондо гаргалга ба ашаглагдахаяа болёо гэжэ тоололго колхозой гэшүүдэй хамтын суглаанай тогтооһон гуримаар, хүсэндөө байһан хуулинуудай ёһоор бэелүүлэгдэхэ.

Хайхарамжагүйгөөр гү, өөдэгүй тулюураар хандаһан дээрэһээ колхозой зөөри хосорооһон, гутааһан гү, али һалгааһан, тэрэшэлэн тракторнууд, автомобильнууд, худөө ажахын машинанууд, унаагай гү, али ашаг шэмэтэ малые өөрынгөө дураар хэрэглэһэнэй түлөө зэмэтэй, колхоздо материальна гарза гай ушаруулһан колхозой гэшүүд тэрэнээ колхоздо түлэхэ уялгатай.

Бодотоор үзүүлэгдэһэн гарза хохидолой хэмжээн колхозой правленеэр тодорхойлогдохо. Гарзые түлүүлхэдээ бодото гарзын хэмжээн хараада абтаха, хэрбээ хайша хэрэгээр хүдэлһэн дээрэһээнь гарза гайн тохёолдоһон байгаа һаа, колхозой гэшүүнэй һарын гол хүлһэнэй 1/3 һаа ехэ бэшые түлүүлхэ ёһотой. Хэрбээ гарза хохидолой зорюута үзүүлэгдэһэн, тэрэшэлэн хууляар хараада абтаһан ушарнуудта, колхозой гэшүүд дээшэлүүлэгдэһэн гү, али хүсэд хэмжээгээр материальна харюусалгада хабаадалсаха. Гарзые колхозой правлени, арсалдаанай гараһан ушарта арадай сүүдээр дамжуулан түлүүлхэ байна.

V. Колхозой үйлэдбэриин-ажахын ба финансова ажал ябуулга

14. Колхознигуудай хамтын суглаагаар баталагдаһан түсэбэй ёһоор өөрынгөө ажахые колхоз эрхилэн, тиихэдээ эгээн лэ багаар хүсэ ба зөөри гаргаад, эрхим шанартай продукци эгээн лэ ехээр абалгые хангажа шадахаар үйлэдбэрие эмхидхэхэ тон түрүү, научна талаар үндэһэлэн баримталагдаһан онол аргануудые хэрэглэхэ ёһотой.

Ниитынгээ ажахые үргэдхэн хүгжөөхэ, гүрэндэ худөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэбые, контрактациин договорнуудай ёһоор ороо̄һо таряа, гүрэндэ шухала болодог бусад продукци түсэбһөө гадуур худалдалтые дүүргэхэ, колхознигуудай материальна ба культурна эрилтэ хэрэглэмжые хангаха шухала байһые колхоз түсэбүүдые зохёоходоо хараадаа абадаг байха.

15. Ажахын тоосоондо, мүн үйлэдбэрие хүгжөөхэ, ажахын ашаг олзотой байлгые дээшэлүүлхэ зорилгоор моральна ба материальна талаар урмашуулгые үргэнөөр хэрэглэлгэдэ үндэһэлэн, колхоз үйлэдбэриин-финансова ажал ябуулгаяа эрхилдэг байха.

16. Колхозой правлени, бүхы гэшүүд иимэ юумэ хангаха уялгануудые абана:

ашаг үрыень дээшэлүүлхэ ба тусхай мэргэжэлдэ оруулха, байгаалиин-экономическа эрхэ байдалда эгээн лэ һайнаар тааралдахаар тиимэ һалбаринуудые булюу ехээр хүгжөөхэ ябадалда үндэһэлэн, худөө ажахын үйлэдбэриие шадамар һайнаар эрхилхэ;

газар тарялан бүри болбосоноор эрхилэлгэдэ, севооборотуудые сахилгада, үрэһэнэй хэрэг һайжаруулгада, үтэгжүүлгэ хэрэглэлгэдэ ба бусад хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ үндэһэлэн тарянай ургасые дээшэлүүлхэ;

мал ажал бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, малай ба шубуунай ашаг үрыень дээшэлүүлхэ, үүлтэр һайжаруулха хэрэг эрхимээр табиха, зоотехническэ ба ветеринарна гурим сахиха, адууһа малые үбһэ тэжээлээр хангаха бата бэхи тогтууритай үндэһэ һуури табиха;

шэнэ техникые, түрүү технологиие, ажал үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулгые, электрификациие, эрдэм наукын ба түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ; газар уһалха, хими хэрэглэхэ;

тракторнууд, комбайнууд, автомобильнууд болон бусад машинануудые, унаагай ба ашаг шэмэтэ малые, гэр байшангууд болон барилгануудые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, бүрин бүтэн байлгаха;

ажахые хүгжөөхэ ба һуурин газарнуудые бодхоохо түсэбүүдэй ёһоор үйлэдбэриин байрануудые, культурно-ажаһуудалай барилгануудые, байрын гэрнүүдые, хүүгэдэй эмхи зургаануудые, харгынуудые, уһанай ажахын ба бусад түхеэрэлгэнүүдые бодхоон бариха.

17. Хүдэлмэриин хусые ба нютагай түүхэй эдые бүри хүсэдөөр ба жэгдэ һайнаар ашаглаха, ниитын ажахын олзые дээшэлүүлхэ зорилгоор колхоз хамһабариин предприятинуудые, тэрэшэлэн элдэб олзоборилгонуудые байгуулха ба хүгжөөхэ; худөө ажахын хүдэлмэриһөө сүлөөтэй үедэнь, колхознигуудай хүсөөр элдэб зүйлнүүд болон эд бараа бүтээн гаргахын тулада колхоздо филиалнуудые (цехүүдые) байгуулха талаар промышленна предприятинуудтай, худалдаа наймаанай организацинуудтай договорнуудые баталжа шадаха. Хамһабариин предприятинууд худөө ажахын үйлэдбэридэ хохидол ушаруулха ёһотой.

18. Колхоз хоорондын ба гүрэнэй-колхозно предприятинууд болон организацинуудай ажал ябуулгада колхоз һайн дураараа хабаадалсажа, нэгэдэлнүүд болон холбоонуудта оролсожо шадаха.

19. Культурно-ажаһуудалай байра байшангуудые хамжажа барихын, һууринуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохын, мүн колхозно үйлэдбэрие хүгжөөхэ, колхознигуудые культурно-ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулха зорилготой бусад хэмжээнүүдые абахын тулада колхознигуудай хамтын суглаанай шиидхэбэреэр колхоз мүнгэ зөөриингөө зарим хубиие ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй, совхозуудай, гүрэнэй болон кооперативна бусад предприятинуудай, организацинуудай мүнгэ зөөритэй хамталан нэгэдхэжэ шадаха байна.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

КОЛХОЗОЙ ЖЭШЭЭТЭ УСТАВ

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

20. Хүдөө ажахын продукци худалдаха, машина, материалнууд, мал болон бусад юумэ худалдаха, хамһабариин предприятинууд болон олзоборилгонуудай хүсэд эд эдеэн болоогүй зүйлнүүдые худалдаха, элдэб хүдэлмэри дүүргэхэ, туһалан хангаха тухай колхоз гүрэнэй, кооперативна, ниитын организацинуудтай договорнуудые баталдаг байха, тэрэшэлэн өөрынгөө ажал ябуулгын тусхайта зорилгонуудта тааруугаар бусадшье договорно харилсаа байгуулха.

21. Тоосоо хэхын, мүнгэ зөөрэ хадагалжа байхын тулада колхоз СССР-эй Гүрэнэй банкын эмхи зургаануудта счедуудые нээхэ, бүхы кассова ба тоосооной бусад хэрэгүүдые тогтоогдоһон гуримуудай ёһоор бэелүүлхэ.

СССР-эй Гүрэнэй банкын эмхи зургаануудтахи колхозой счедуудһаа мүнгэ зөөри ондоо тээшэнь дамжуулан оруулга гү, али үгэлгэ колхозой правлениин захиралтаар бэелүүлэгдэдэг байха.

Гүрэнэй богони болзорой ба удаан болзорой урьһаламжануудые колхоз абажа шадаха.

Колхозой счедуудһаа мүнгэ зөөри ондоо тээшэнь дамжуулан оруулха гү, али үгэхэ тухай колхозой правлениин захиралта, урьһаламжануудай талаар колхозой уялганууд колхозой түрүүлэгшэ ба главна бухгалтерай гар табигдаагүй байхадаа үнэнтэ гэжэ тоологдохо.

22. Колхоз бухгалтерска, оперативна ба статистическэ бүридхэл хэдэг байха, бүридхэлэй түрүү онол арганууд ба түхэл маягые нэбтэрүүлхэ, баталагдаһан түхэлөөр тоосоо зохёохо ба тэрэнние тогтоогдоһон болзор соо тусхайта органуудта хүргэдэг байха.

23. Колхозой гэшүүдэй уялганууд болон үриин талаар колхоз харюусалга даахагүй. Колхозой гэшүүд колхозой уялганууд болон үриие өөрынгөө зөөрөөр харюусахагүй.

VI. Ажалай эмхидхэл, түлөөһэн ба журам

24. Колхозой ниитын ажахыдахи бүхы хүдэлмэри колхозникүүдай өөһэдынь хүсөөр дүүргэгдэдэг байха.

Колхоздо тусхайта мэргэжэлтын үгы байһан гү, али хүдөө ажахын ба бусад хүдэлмэриин колхозникүүдай хүсөөр зохихо болзор соогоо дүүргэгдэжэ шадагдахагүй болоод байһан ушартал ондоо тээһээ мэргэжэлтэд ба бусад хүдэлмэрилэгшэд абтажа болохо.

Колхоз ажалые научна ёһоор эмхидхэдэг, ниитын үйлэдбэридэ хүдэлмэриин хүсэ дүүрэнээр, эгээн лэ ашатай туһатайгаар хэрэглэхэ тухай оролдолго гаргадаг байха.

25. Колхоздохи хүдэлмэриин үдэрэй утань ба гуримынь, амаралтын үдэр, жэл бүриин түлөөһэтэй амаралта үгэхэ гурим, тэрэшэлэн ажал хэжэ шадаха колхозникой ниитын ажахыда ажалаараа хабаадаха эгээн доодо захын хэмжээн колхоз доторой гуримуудаар тодорхойлогдохо.

26. Үйлэдбэри ба ажал эмхидхэлгын түхэл маягууд—участогууд, фермэнүүд, бригаданууд, звенонууд ба үйлэдбэриин бусад подразделенинүүд ажахын тодорхой эрхэ байдалда, оньһожоруулгын, тусхай мэргэжэлдэ оролтын ба үйлэдбэриин технологиин хэмжээндэ тааруугаар колхозоор тогтоогдожо хэрэглэгдэдэг байха.

Ниитын үйлэдбэриин аша туһые хараада абан, колхозникүүдай мэргэжэлые, хүдэлмэриин дүй дуршалые, дадалые, байдаг газарые, өөрынь хүсэлые хараада абан, тэдэнэр үйлэдбэриин подразделенинүүдтэ эльгээгдэхэ байна.

Колхозой үйлэдбэриин подразделенинүүдтэ газарай участогууд, тракторнууд, машинанууд, зэр зэмсэг, үхэр шэнгэй ба ашаг шэмэтэ мал, хэрэгтэй болохо байра байдал ба үйлэдбэриин бусад хэрэгсэлнүүд даалган үгтэхэ.

Колхозой үйлэдбэриин подразделенинүүдэй ажал ябуулга ажахы доторой тоосоондо үндэһэлэн бэелүүлэгдэдэг байха.

27. Колхозой ниитын ажахы колхозникүүдай олзын гол эшэ үндэһэн болоно. Колхоздохи ажалай түлөөһэн ниитын ажахыда колхозник бүхэнэй хэһэн ажалай хэмжээндэ ба шанарта тааралдуулан, һайн ажалай түлөө, эрхим үрэ дүнгэй түлөө—эгээн лэ ехэ түлөөһэ үгэхэ гэһэн гол ёһондо үндэһэлэн үгтэдэг байха. Ажалай бүтээсые түргэнөөр дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр колхозой гэшүүдэй ажалай түлөөһэн ургаха зэргэтэй.

Хэһэн хүдэлмэриин, абаһан продукциин хэмжээнэй жэшээгээр гү, али хэлсэжэ тодорхойлогдоһон гү, али үдэрэй сэгнэлтэнүүд болон сэнгээр тогтоогдоһон ажалай түлөөһэн колхоздо хэрэглэгдэдэг. Колхозникой гэмээр дутамагаар дүүргэгдэһэн хүдэлмэриин түлөө түлөөһэн үгтэдэггүй гү, али хэмжээниинь зохихо зэргээр бага болгогдодог байха.

Хүдөө ажахын ба бусад хүдэлмэри дүүргэхэ нормонууд ба сэгнэлтэнүүд ажахын тусхайта эрхэ байдалда тааруугаар, типовой нормонуудта үндэһэлэн зохёогдодог, колхозой правленеэр баталагдадаг, шухала болоо һаань, колхозникүүдай, мэргэжэлтэдэй үргэн хабаадалгатайгаар шэнээр харагдажа хубилгагдадаг байха.

28. Ниитын үйлэдбэридэ хүдэлһэнэй түлөө колхозой гэшүүдтэ лаб үгтэхэ ажалай түлөөһэ колхоз тогтоодог байха.

Хүдөө ажахын продукци бүри элбэгээр абаха, тэрэнэй шанар һайжаруулха ба өөрынь үнэ хямдаруулха талаар колхозникүүдай материальна урмашал дээшэлүүлхэ зорилгоор ажалай гол түлөөһэнэй хажуугаар нэмэлтэ түлөөһэн үгтэдэг, бусад материальна урмашуулга хэрэглэгдэдэг байха.

Ниитын ажахыда ажаллаха талаар тогтоогдоһон эгээн доодо захын хэмжээе хүндэгүй шалтагаанаар дүүргээгүй колхозой гэшүүн правлениин шиидхэбэреэр нэмэлтэ түлөөһэнһөө, бусад материальна урмашуулгануудһаа зарим зэргээр гү, али хүсэдөөр хаһагдажа болохо байна.

29. Хүдөө ажахын продуктнуудаар колхозникүүдай хэрэглэмжые хангахын тулада хэһэн ажалай жэшээгээр хубаарилагдаха бодото фонд байгуулагдадаг байха, тэрээндэ бүхыдөө хураажа абтаһан таряанай болон бусад продуктнуудай, тэрэшэлэн тэжээлэй зарим хуби таһалан оруулагдадаг байха. Эдэ продуктнууд ба тэжээл колхозой гэшүүдэй хамтын суглаанай тогтооһон хэмжээгээр ба гуримаар колхозникүүдтэ үгтэдэг гү, али худалдагдадаг байха.

30. Колхозникүүдай олоһон түлөөһые хаһа саг соонь үгэлгые колхозой правлени хангадаг байха. Тиихэдээ һарадаа нэгэнһээ үсөөн бэшээр мүнгэн, харин бодото продукци абтаһанайнгаа зэргээр үгтэдэг байха.

Колхозой жэлэй тоосооной баталагдаһанай һүүлээр һарын болзорһоо оройтуулангүйгөөр колхозникүүдтэй эсэсэй тоосоон хэгдэдэг байха.

31. Энэ Уставые хүтэлбэри болгон, колхозой правлени доторой Гурим, ажалай түлөөһэн, ажахы доторой тоосоон тухай дүрим зохёохо, тэрэнь колхозникүүдай хамтын суглаагаар баталагдаха байна.

32. Усалталгаһаа һэргылхэ хэмжээнүүдэй, үйлэдбэри дээрэ ариг сэбэрые сахиха эрилтэнүүдэй талаар тогтоогдоһон гурим сахилгатайгаар колхоздо бүхы хүдэлмэри хэгдэдэг байха.

Усалталгаһаа һэргылхэ, үйлэдбэри дээрэ ариг сэбэрые сахиха талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхын, тогтоогдоһон нормоор колхозникүүдтэ үгэхэ гү, али худалдаха тусхай хубсаһа, гутал, хамгаалалгын хэрэгсэлнүүдые оложо абахын тулада хэрэгтэй болохо мүнгэ зөөрые колхоз һомолдог байха.

33. Колхозой гэшүүн эхэнэрнүүд нарайлха ябахадаа ба нарайлхадаа амаралта абаха эрхэтэй; нарайлха эхэнэрнүүдтэ бүри хүнгэн хүдэлмэри үгтэдэг байха; хүхөөр үхибүүтэй эхэнэрнүүдтэ үхибүүгээ хаһа саг соонь эдеэлүүлхын тулада шухала эрхэ байдал тогтоогдохо, мүн нэмэлтэ амаралташье үгтэжэ болохо байна.

Колхоз наһа гүйсөөгүй багашуулда богони болгогдоһон хүдэлмэриин үдэр тогтоохо, бусад хүнгэлэлтэнүүдые үгэхэ.

34. Үйлэдбэри дээрэ эрхим һайн үрэ дүн түйлаһанай, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые ухаалжа нэбтэрүүлһэнэй, ниитын зөөри алмаһанай, колхозно үйлэдбэридэ олон удаан жэлдэ һайнаар хүдэлһэнэй түлөө, колхозой үмэнэ бусад габьяатай байһанай түлөө колхозой гэшүүдэй хамтын суглаан гү, али правлени колхозникүүдтэ доро дурсагдаһан урмашуулгын хэмжээнүүдые хэрэглэдэг байха:

баясхалан хүргэхэ;

шагнал үгэхэ, үнэтэ бэлэгүүдые барюулха;

Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха;

Хүндэлэлэй самбарта гү, али Хүндэлэлэй дэбтэртэ бэшэхэ;

«Габьяата колхозник» ба «Хүндэтэ колхозник» гэһэн нэрэ зэргэнүүдые олгохо.

Колхозой гэшүүдэй хамтын суглаанай һанамжаар урмашуулгын бусадшье хэмжээнүүд тогтоогдожо болохо.

«Габьяата колхозник», «Хүндэтэ колхозник» гэһэн нэрэ зэргэнүүд колхозой гэшүүдэй хамтын суглаанай шиидхэбэреэр олгогдодог байха.

35. Ажалай журам, колхозой Устав гү, али доторой Гурим эбдэһэнэй түлөө колхозой батлаһан дүримэй ёһоор зэмэтэй хүнүүдтэ колхозникүүдай хамтын суглаагаар гү, али колхозой правленеэр доро дурсагдаһан зэмэ тохогдохо:

зэмэ соносхолго;

донгодолго;

шанга донгодолго;

бага түлөөһэтэй хүдэлмэридэ оруулха;

даажа байһан тушаалһаань сүлөөлхэ;

колхозой гэшүүнһээ гаргагдаха тухай уридшалан һануулга.

Колхозой гэшүүнһээ гаргалга ажалай журам гү, али колхозой Уставые хододоо эбдэдэг хүнүүдтэ, эдэ хүнүүдтэ ондоо зэмэнүүдэй хэрэглэгдэһэнэй һүүлээр, эгээн лэ һүүлшын хэмжээн болгон хэрэглэгдэжэ болохо байна. Колхозой гэшүүнһээ гаргаха тухай колхозникүүдай хамтын суглаанай тогтоол тушаа ажалшадай депутадуудай районно (городской) Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ гомдол баригдажа болоно.

Колхозой гэшүүнһээ гаргагдаһан хүнүүд энэ Уставаар тогтоогдоһон колхозой гэшүүнэй эрхэнүүдһээ хаһагдаха байна.

Колхозой түрүүлэгшэдэ ба шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэдэ, правлениин гэшүүдтэ, шалгалтын комиссиин гэшүүдтэ колхозникүүдай хамтын суглаагаар, главна (ахалагша) мэргэжэлтэдтэ, главна бухгалтерта, үйлэдбэриин подразделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ — хамтын суглаагаар гү, али колхозой правленеэр зэмэ тохогдожо болохо.

Зэмэ тохохо ба тэрэнние болюулха гурим колхозой дотоодын дүримүүдээр тодорхойлогдохо байна.

VII. Колхозой бүхы продукци ба олзын хубаарилга

36. Олзо доходые хубаарилгаар ниисэлэлгые ба хэрэглэлгые зүбөөр тааралдуулга, үйлэдбэриин, страховой, ниитын культурно-ажаһуудалай фондуудай саг үргэлжын ургалта, колхозникүүдай байдалай улам һайжаралга хангагдаха ёһотой.

Колхозой абаһан бүхы продукциһаа тэрэнние үйлэдбэрилгэдэ зорюулагдаһан материальна гаргашанууд (гол фондуудай муудалга, үрэһэ хүрэнгэ, тэжээл, үтэгжүүлгэ, нефтепродуктнуудые гаргашалга, жэжэ заһабарилгын ба бусад гаргашанууд) харюулагдадаг байха.

Бүхы дээрээ оруулагдаһан олзоһоо колхоз ажалай түлөөһэнэй фонд байгуулна.

Сэбэр олзоёо колхоз иимэ юумэндэ хэрэглэхэ:

налог түлэлгэдэ, гүрэндэ мүнгэн түлөөһэнүүдые оруулалгада;

гол ба эрьесын фондуудые нэмээлгэдэ;

культурно-ажаһуудалай фонд, социальна хангалгын ба колхозникүүдтэ материальна туһаламжа үзүүлэлгын фонд байгуулгада;

колхозникүүд болон мэргэжэлтэдые материальна талаар урмашуулгада;

халаанай фонд байгуулгада ба хүсэлдүүлгэдэ, бусад зорилгонуудта.

Гол фондуудые ба эрьесын фондуудые нэмээхын тулада мүнгэ зөөри заатагүй оруулагдаха; ниитын үйлэдбэриин саашадаа ургалтые хангахын тулада хэрэгтэй болохо мүнгэ зөөрые хараада абан, оруулагдаха мүнгэнэй хэмжээн жэл бүхэндэ тогтоогдодог байха.

37. Тарьян ба мал ажалһаа абтаһан бодото продукциһаа колхоз иимэ юумэ хэхэ:

хүсэд хэрэгтэй болохо хэмжээтэйгээр үрэһэнэй фонд байгуулха;

гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэбөө дүүргэхэ, зээлеэр абтаһан ороохо тарьяае бусааха, колхозникүүдтэ ажалай түлөөһэндэ оруулалсан хубаахын гү, али худалдахын тулада ороохо тарьянай, бусад продуктнуудай, бодото фонд байгуулха, аргатай байхадаа ороохо тарьяа, гүрэндэ хэрэгтэй болодог бусад продукциие түсэбһөө гадуур худалдаха;

жэл соо хүрэхэ хэмжээтэйгээр ниитын мал ба шубуунда зорюулан, тэрэшэлэн колхозникүүдтэ хубаахын гү, али худалдахын тулада тэжээл таһалан үгэхэ;

страховой ба саашадаа үлэхэ фондуудые: үрэһэнэй, тэжээлэй болон эдеэ хоолой фондуудые байгуулха;

ниитын эдеэ хоолдо, хүүгэдэй эмхи зургаануудые хангалгада, үншэн үхибүүдые тэдхэлгэдэ продуктнуудые таһалан үгэхэ, пенсионернүүдтэ, инвалидуудта, колхоздоо тэдхүүлхээр гэшүүдтэ туһаламжа үзүүлхын тулада продуктнуудай ба тэжээлэй зарим хубииень зорюулха.

Үлэгшэ продукциие колхоз эд хэрэглэгшэдэй кооперацида, колхозно дэлгүүр дээрэ худалдаха гү, али өөһэдынгөө бодомжоор бусад хэрэглэмжэнүүдтэ зорюулха.

38. Продукци худалдалгаһаа, бусад юумэнүүдһээ ороһон мүнгэн зөөрые колхоз хамагай түрүүндэ ажалай талаар колхозникүүдтэй тоосоо хэхын, үйлэдбэриин бусад гаргашануудые хүсэлдүүлхын, гүрэндэ түлөөһэнүүдые оруулхын, мүнгэн урьһаламжа бусаахын, колхозой ниитын фондуудые байгуулхын ба хүсэлдүүлхын тулада хэрэглэхэ байна.

VIII. Колхозникүүдай социальна хангалга

39. Колхозой гэшүүд үндэр наһатай болоходоо, мүн инвалид болоо һаа, тэжээдэг тэдхэдэг хүнөө алдаа һаа, пенсинүүдые абаха. Тэрээнһээ гадна, эхэнэрнүүд нарайлха байхадаа, нарайлхадаа колхозникүүдай социальна хангалгын түбэй союзна фондын зөөриһөө тэдхэмжэ абаха.

40. Колхозой гэшүүд тогтоогдоһон гуримай ёһоор колхозникүүдай социальна страхованиин түбэй фондһоо саг зуура ажал хэжэ шадахаяа болиходоо туһаламжа, санаторинууд болон амаралтын байшангуудта путёвко абаха, тэдэнэртэ социальна страхованиин талаар бусад тэдхэмжэнүүд үзүүлэгдэхэ.

Колхозникүүдтэ тогтоогдоһон бүхы түхэлэй пенсинүүдтэ колхоз хадаа хамтын суглаанай шиидхэбэреэр нэмэлтэнүүдые үгэжэ, мүн колхозно үйлэдбэриин ветерануудта, колхозой ниитын ажахые хүгжөөлгэдэ тусгаар габьяатай хүнүүдтэ тусхай пенсинүүдые тогтоожо шадаха.

Колхозой ажал хэжэ шадахаяа болиһон аад, пенси ба тэдхэмжэ абадаггүй гэшүүдтэ өөрынгөө мүнгэн зөөриһөө материальна туһаламжа үзүүлдэг байха. Колхозно ба колхоз хоорондын санаторинуудые, амаралтын байшангуудые, пионернүүдэй лагерьнуудые, үндэр наһатай болгшодто ба инвалидуудта зорюулагдаһан байшангуудые барюулхын тула колхозникүүдай хамтын суглаанай шиидхэбэреэр колхоз мүнгэ зөөри һомолжо шадаха.

Колхозникүүдай социальна хангалгын түбэй союзна фондо, колхозникүүдай социальна страхованиин түбэй союзна фондо колхоз тогтоһон гуримаар мүнгэ оруулдаг байха.

IX. Соёл культура, ажаһуудал, тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болголго

41. Колхозникүүдай культурно-ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулха талаар колхоз хэмжээнүүдые абадаг байха, колхозой гэшүүдэй ба тэдэнэй бүлэнэрэй бэеын элүүрые бэхижүүлхэ махабадай сөөлдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ тухай үдэр бүриин оролдолго гаргаха байна.

Иимэ зорилготойгоор колхоз иимэ юумэ хэхэ:

колхозно клубууд, библиотекэнүүд болон бусад культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые, спортивна түхеэрэлгэнүүдые бариха ба түхеэрхэ, физкультура болон спортые хүгжөөлгэдэ туһалха, хүүгэдэй саадуудые, яслинуудые байгуулха;

үхибүүдые зүбөөр хүмүүжүүлгэдэнь түрэлхидтэ ба һургуулида туһалха, һургуулитай нягта холбоотой байха, хүүгэдэй үйлэдбэриин һуралсал эмхидхэлгээр арадай гэгээрэлэй органуудта туһаламжа үзүүлхэ, һургуулинуудта газарай участогуудые, техникэ, үрэһэ, үтэгжүүлгэнүүд болон транспорт үгэхэ, һургуули дүүргэгшэдые колхоздо ажалда оруулан түбхинүүлхэ;

шухала болоод байгаа һаань, колхозникүүдтэ ниитын эдеэ хоол эмхидхэдэг байха;

колхоздо эмнэлгын ба һэргылэлгын хэмжээнүүдые абалгадань элүүрые хамгаалгын органуудта туһаламжа үзүүлхэ, эмнэлгын эмхи зургаануудта үбшэн хүнүүдые абаашахын тулада колхозой гэшүүдтэ түлөөһэгүйгөөр, яаралтайгаар транспорт үгэхэ;

колхозой һуурин газарнуудые ба колхозникүүдай гэр байрые болбосон зохид түхэлтэй болгохо, электрижүүлхэ, радиотой болгохо, колхозникүүдые ажаһуудалай талаар хангалгада туһалха, колхоздо тогтоогдоһон гуримай ёһоор байрын гэрнүүдые барилгадань ба заһабарилгадань колхозникүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ, колхоздо хүдэлдэг аад, гэр байрала хэрэгтэй болоһон мэргэжэлтэдтэ байрын талмай үгэхэ.

Колхоз хадаа колхозой гэшүүдэй үйлэдбэриин мэргэжэлые, культурно-техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ тухай оролдолго гаргаха; тогтоогдоһон гуримай ёһоор дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай газарнуудта, профессионально-техническэ у[...] һургуулинуудта, м[...] луулхэ курсануудта һ[...] колхозникүүдые эль[...] дэмэй заочно ба үдэшы[...] һуралсалай газарнууд[...] гаар һурадаг, колхо[...] дэлдэг колхозникүүдтэ [...] хараалагдаһан хүнгэл[...] хэ.

Колхозоор эльгээгд[...] нуудые дүүргэһэн [...] өөрынгөө колхоздо бу[...] лээрээ хүдэлхэ уялга[...]

X. Колхозникой бүлын (колхо[зно] үрхэтын) хамһабариин ажа[хы]

42. Колхозникой бүлэ (колхозно үрхэтэ) өөрын байрын гэртэй, ажахын барилгануудтай, ашаг шэмэтэ малтай, шубуутай, зүгытэй, мүн бууса шадарайнгаа участок дээрэ хүдэлмэри хэхэдэ хэрэгтэй болохо хүдөө ажахын жэжэ зэр зэмсэгтэй байжа шадаха.

Колхозникой бүлэдэ (колхозно үрхэтэдэ) огород, саад тарихын тулада, бусад хэрэглэмжэнүүдтэ, барилгануудай эзэлһэн газарые оруулалсан, 0,50 гектар хүрэтэр, уһалагдадаг газар дээрэ 0,20 гектар хүрэтэр бууса шадарай участок үгтэдэг байха.

Бууса шадарай участогай хэмжээн тогтоогдоһон нормын хэмжээн соо колхозой Уставаар тодорхойлогдодог байха. Тиихэдээ хүдөө ажахын артелиин урда тээхи Уставай ёһоор тогтоогдоһон бууса шадарай участогуудай хэмжээн хуушаараа үлөөгдэжэ болохо байна.

Бууса шадарай участок колхозно бүлэдэ (колхозно үрхэтэдэ) колхозой гэшүүдэй хамтын суглаанай шиидхэбэреэр үгтэхэ, тиихэдээ колхозникой бүлын (колхозно үрхэтын) гэшүүдэй тоо, колхозой ниитын ажахыда ажалаараа хабаадалсалгыень хараада абан, тэрэнэй хэмжээень тодорхойлхо.

Хүдөөгэй һуурин газарнуудые тараа бэшээр барихадаа, колхозникүүдтэ байрын гэрнүүдэй (квартиранuудай) хажууда бага хэмжээтэй бууса шадарай участок колхоз таһалан үгэхэ, тиигээд газарай участогай үлэгшэ хубииень һуурин газарһаа холошогуур таһалжа үгэхэ. Колхозникүүдай бүлэдэ (колхозно үрхэтэдэ) үгтэһэн газарай ниитэ талмайн хэмжээн колхозой Уставаар хараалагдаһан бууса шадарай участогай хэмжээнһээ ехэ болохо ёһогүй.

Хэрбээ бүлын бүхы гэшүүдэй (колхозно үрхэтын) үндэр наһатай гү, али инвалид боложо, ажал хэжэ шадахаяа болиһон, хэрбээ бүлын (колхозно үрхэтын) гансахан ажал хэжэ шадаха гэшүүнэй сэрэгэй жэнхэни болзорто албанда татагдаад байгаа һаа гү, али һунгагдаһан тушаалда ороод гү, али һургуулида ошоод, колхозой зүбшөөлөөр ондоо хүдэлмэридэ саг зуура ороод гү, али бүлын (колхозно үрхэтын) составта имагтал хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй үлөөд байгаа һаа, колхозникүүдай бүлэнүүдтэ (колхозно үрхэтэнүүдтэ) үгтэһэн бууса шадарай участогууд колхозой тогтоогдоһон хэмжээтэй зандаа үлөөгдэхэ. Бууса шадарай участогые үлөөхэ тухай асуудал бусад ушарта колхозой гэшүүдэй хамтын суглаагаар шиидхэгдэдэг байха.

Бууса шадарай участок ондоо хүнэй хэрэглэхын тулада дамжуулан үгтэхэ гү, али хүлһэнэй ажал хэрэглэлгэтэйгээр элдүүр[...] гүй.

Колхозой тогтоо[...] бууса шадарайнгаа [...] элдүүрилгэдэнь колх[...] колхозникүүдтаа туһал[...] дэг байха; ажал хэжэ [...] нуудгүй бүлэнүүдтэ [...] жа хамагай түрүүн[...] байна.

Бууса шадарай у[часток ...] тоогдоһон хэмжээн[...] хойноһоо колхозой п[...] доо хиналта хэжэ ба[...] Бууса шадарай участ[...] жээнэй зоргондоо ех[...] байгаа һаань, правле[...] һон нормоһоо үлүү га[...] һалан абаха, тэдээн [...] рлагдаһан ургасые [...] жуулан үгэхэ, тии[...] хуули бусаар хэрэгл[...] дөө хэһэн гаргашануу[...] саатдахагүй.

43. Колхозникой бү[лэ] (үрхэтэ) тугалтай нэгэ [...] хашарагтай, 3 һарын [...] нуудтай нэгэ эхэ гах[...] хоёр шахамал гахай[...] рээ 10 хүрэтэр хонь, [...] гын үүртэй, шубуутай [...] гуудтай байжа шадах[а].

Национальна онсо [...] нютагай эрхэ байд[...] абан, тут тус районуу[д ...] республикануудай [...] Соведэй шиидхэбэреэр [...] гуудай бүлын (колхо[зно ...]) хубиингаа мэдэлдэ [...] малай нормо нэмээг[...] лэй малнууд нүүдэли[...] дэжэ болохо байна.

Колхозникой бүлын ([колхозно үр]хэтын) барижа байха [...] түрэлынь колхозой Уст[...] хойлогдоһон нормын [...] тогтоогдохо байна.

Мал оложо абал[...] ринарна хангалгаар, т[...] лые тэжээлээр ба б[...] галгаар колхозникүү[...] правлени туһаламжа [...] ха.

Уставаар тогтоог[...] олон мал бариха хори[...]

44. Хүдөө нютагта [...] хозой газар дээрэ аж[...] нар, врачнууд болон бу[...] тэдтэ колхозникүүдай [...] най шиидхэбэреэр колх[...] дарай газарай участог[...] байха. Колхозой газар [...] хүдэлмэрилэд, алба [...] онернүүд болон инвал[...] шадарай газарай сүл[...] бии байгаа һаань, бү[...] участогууд колхознигү[...] суглаанай шиидхэбэре[...] даха байна.

Дурсагдаһан хүнү[...] адуулхын тулада бэл[...] хыень тогтоогдоһон гу[...] зүбшөөжэ болохо байна.

XI. Колхозой захиргаанай ор[ганууд] ба шалгалтын комисси

45. Үргэн демократида, мүн колхозой ажабайдалай бүхы асуудалнуудые шиидхэлгэдэ колхозникүүдай эдэбхитэйгээр хабаадаһанай үндэһөөр колхозой хэрэгүүд хүтэлбэрилэгдэдэг.

Колхозой хэрэгүүдые колхозой гэшүүдэй хамтын суглаан, суглаануу[...]дай хоорондохи үедэ [...] лени хүтэлбэрилдэг ба[йха].

46. Колхозой гэшү[үдэй хамтын] суглаан колхозые хүтэ[лбэрилдэг дээдэ] орган болоно.

Хамтын суглаан ии[...] колхозой Уставые б[...]

(Үргэлжэлэлынь 3-[дахи нюурта]).

КОЛХОЗУУДАЙ СОЮЗНА СОВЕДЭЙ БҮРИДЭЛ

Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Ростовско областиин Октябрьска районой «Россия» колхозой түрүүлэгшэ.

78. **Пискляченко Софья Ефимовна** — Белоруссиин ССР-эй Могилевско областиин Мстиславска районой «1-е Мая» колхозой агроном, партийна организациин секретарь.

79. **Питра Юрий Юрьевич** — Украинын ССР-эй Закарпатска областиин Иршавска районой «За Нове Життя» колхозой звеньевой, Социалис Ажалай Герой.

80. **Плютинский Владимир Антонович** — Украинын ССР-эй Ровенскэ районой Ажалай Улаан Тугай ордентэ «Заря коммунизма» колхозой түрүүлэгшэ.

81. **Полтава Владимир Иванович** — колхоз хоорондын барилгын организацинуудай Бүхэроссиин нэгэдэлэй правлениин түрүүлэгшэ.

82. **Покомарев Герман Николаевич** — Вологодско областиин Грязовецкэ районой «Заря» колхозой түрүүлэгшэ.

83. **Посмитный Макар Анисимович** — Украинын ССР-эй Одесскэ областиин Березовскэ районой КПСС-эй XXI съездын нэрэмжэтэ Ленинэй ордентэ колхозой түрүүлэгшэ, хоёр дахин Социалис Ажалай Герой.

84. **Прозорова Надежда Алексеевна** — Кировскэ областиин Куменскэ районой «Красный Октябрь» колхозой овощ ургуулдаг бригадын бригадир, Социалис Ажалай Герой.

85. **Прокопенко Павел Михайлович** — Украинын ССР-эй Киевскэ областиин Макаровска районой «Россия» колхозой ветврач.

86. **Рамонас Пранцишкус Юозович** — Литвагай ССР-эй Ионишкска районой «Барюнай» колхозой түрүүлэгшэ.

87. **Рахмедов Мерет** — Туркмениин ССР-эй «Карабекаульска районой «Тезедурмуш» колхозой механизатор, Социалис Ажалай Герой.

88. **Регида Иван Фёдорович** — Омско областиин Называевска районой КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

89. **Ризоев Мирзоали** — Таджигай ССР-эй Ленинскэ районой XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизированнэ бригадын бригадир.

90. **Рогинец Михаил Георгиевич** — Казахай ССР-эй хүдөө ажахын министр.

91. **Рубан Николай Митрофанович** — Украинын ССР-эй Волынскэ областиин Ковельскэ районой «Дружба» колхозой главна зоотехник.

92. **Савченко Мария Харитоновна** — Украинын ССР-эй Сумска областиин Лебединскэ районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой фермые даагша, хоёр дахин Социалис Ажалай Герой.

93. **Салмин Алексей Фёдорович** — Ульяновска областиин Новомалыклинска районой «Родина» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

94. **Сарсенова Даметкен** — Алма-Атинска областиин Илийскэ районой «40 лет Казахской ССР» колхозой звеньевой.

95. **Сахатмурадов Клычдурды** — Туркмениин ССР-эй хүдөө ажахын министр.

96. **Семенов Иван Михайлович** — Тульска областиин Щекинскэ районой Ленинэй ордентэ «Новая жизнь» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

97. **Сенько Федор Петрович** — Белоруссиин ССР-эй Гродненско областиин Гродненско районой «Прогресс» колхозой түрүүлэгшэ.

98. **Середич Иван Михайлович** — Белоруссиин ССР-эй Брестскэ областиин Пинскэ районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозой звеньевой, Социалис Ажалай Герой.

99. **Сиников Андрей Алексеевич** — Брянска областиин Севскэ районой Ульяновай нэрэмжэтэ колхозэй бригадир, Социалис Ажалай Герой.

100. **Скоропанов Степан Гордеевич** — Белоруссиин ССР-эй хүдөө ажахын министр.

101. **Слапшене Гене Алексовна** — Литвагай ССР-эй Расейнскэ районой «Раудонойи Жвайтжде» колхозой зоотехник.

102. **Слобожан Ольга Елизаровна** — Запорожско областиин Мелитопольско районой «Авангард» колхозой ахамад экономист.

103. **Строганов Владимир Григорьевич** — Латвиин ССР-эй хүдөө ажахын министр.

104. **Ступников Михаил Максимович** — Амурска областиин Тамбовско районой Ленинэй ордентэ «Приамурье» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

105. **Тарчоков Камбулат Кицуевич** — Кабардино-Балкарска АССР-эй Урванска районой Ленинэй нэрэмжэтэ Ленинэй ордентэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

106. **Таукчи Афанасий Никодимович** — Молдавска ССР-эй Чадыр-Лунгска районой «Ленинский путь» колхозой бригадир.

107. **Твердохлеб Екатерина Игнатьевна** — Украинын ССР-эй Харьковска областиин Валковска районой Ажалай Улаан Тугай ордентэ «Большевик» колхозой звеньевой, Социалис Ажалай Герой.

108. **Титов Сергей Иванович** — Удмуртын АССР-эй Каракулинска районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой главна зоотехник.

109. **Ткачук Григорий Иванович** — Украинын ССР-эй Хмельницкэ областиин Городокско районой «Украина» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

110. **Тур Василий Захарович** — Украинын ССР-эй Одесскэ областиин Татарбунарска районой Татарбунарска восстаниин нэрэмжэтэ Ленинэй ордентэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

111. **Тез Эдуард Янович** — Эстониин ССР-эй Вырускa районой «Эдази» колхозой бригадир, Социалис Ажалай Герой.

112. **Усольцев Андрей Матвеевич** — Курганска областиин Далматовско районой «Заря» колхозой агроном.

113. **Усс Виктор Петрович** — Красноярай хизаарай Иланска районой «VII съезд Советов» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

114. **Умуралиев Мукаш Умуралиевич** — Киргизэй ССР-эй хүдөө ажахын министр.

115. **Флорентьев Леонид Яковлевич** — РСФСР-эй хүдөө ажахын министр.

116. **Халилов Мамед Рза оглы** — Азербайджанай ССР-эй хүдөө ажахын министр.

117. **Хазиев Галиахмет Хазиевич** — Татарай АССР-эй Мензелинскэ районой «Ярыш» колхозой түрүүлэгшэ.

118. **Худайбердыев Нармахонмади Джураевич** — Узбегэй ССР-эй хүдөө ажахын министр.

119. **Чеботарь Ефим Карпович** — Молдавска ССР-эй Рыбницкэ районой «50 лет Октября» колхозой түрүүлэгшэ.

120. **Чердинцев Василий Макаревич** — Оренбургска областиин Сакмарска районой «[...]» колхозой комбайнер, Со[циалис Ажалай] Герой.

121. **Чиксте Арту[р ...]** — Латвиин ССР-эй До[...] Ленинэй ордентэ «На[...]» колхозой түрүүлэгшэ, Соц[иалис Ажалай] Герой.

122. **Шнуратов Ива[н ...]** — хүдөө ажахын бол[он ...] хүдэлмэришэдэй, алб[...] профсоюзай ЦК-гай тү[рүүлэгшэ].

123. **Шумаков Иль[я ...]** — Алтайн хизаарай [...] районой Ленинэй орд[ентэ] колхозой түрүүлэгшэ, [Социалис] Ажалай Герой.

124. **Эцадашвили [...]вич** — Грузиин ССР-[эй ...] районой Плави [...] түрүүлэгшэ.

125. **Ястреб Иван [...]** — Украинын ССР-эй Ни[колаевскэ об]ластной хүдөө ажахы[н ...] начальник.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ СОЮЗНА СОВЕДЭЙ ЗАСЕД[АНИ]

Колхозуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ һунгагдаһан колхозуудай Союзна Соведэй заседани ноябрийн 28-до болобо.

Совет эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзөө. Колхозуудай Союзна Соведэй түрүүлэгшээр СССР-эй хүдөө ажахын министр **В. В. Мацкевич** һунгагдаа. Түрүүлэгшын орлогшонуудаар Винницкэ областиин XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **В. М. Кавун**, Тульска областиин «Новая жи[знь]» [колхозой] түрүүлэгшэ **И. М. Семенов** гэгшэд һун[гагдаа].

Заседани дээрэ Соведэй ойрын үедэ[...] түсэб тухай хөөрэлдөөн болоо.

Колхозуудай Союзна Соведэй засе[дани ...] ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй [...] Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орло[гшо ...]лянский, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ф[...] гэгшэд хабаадалсаа.

КОЛХОЗОЙ ЖЭШЭЭТЭ УСТАВ

...ал. Эхниинь 1-дэхи, ...урта).

...хубилалта ба нэмэлтэ

... правлениие, түрүүлэг... колхозой шалгалтын комис...;

... гэшүүдые абаха тухай, ...үүнһээ гаргаха тухай ...дые шиидхэхэ;

...дотоодын Гуримые, ажа... тухай, ажахы доторой ... дүримүүдые баталан

... эмхидхэлэй-а ж а х ы н, ...ата ба жэлэй үйлэдбэ...сова түсэбүүдые баталха;

... правлениин ба шалгал...тын ажал ябуулга тухай ...тоосоонуудыень шагнаха; ...элэй тоосоое, натуральна ... фондынуудай хэмжээ...алха;

... главна (ахалагша) мэр... ба главна бухгалтерые ...лхо, хүдэлмэриһөөнь су... колхозой правлениин ...үүдые баталха;

...оронгдын, гүрэнэй-колхоз...тинуудта, бусад органи... колхозой хабаадалсаха ...дэлнүүдтэ, холбоонуудта ...хо тухай, колхозые то... али баганууд болгожо ...дай асуудалнуудые шиид...

... газарай хэмжээе ба тэ...урнин газарай хилые ху...ай асуудал хаража үзэхэ. ...гдаһан асуудалнуудаар ...авлениин гаргаһан шиид... колхозннигуудай хамтын ... баталагдаагүй һаа, үнэн...кэ тоологдохо.

...үүдай хамтын суглаан ...ал ябуулгын бусадшье ...ые хаража үзэдэг байха. ...озой гэшүүдэй хамтын ...дээ дүрбэһөө үсөөн бэшэ

дахин колхозой правленеэр зарлагдаха. Тэрэшэлэн колхозой гэшүүдэй 1/3 хубиһаа үсөөн бэшын гү, али шалгалтын комиссиин эрилтээр хамтын суглаае колхозой правлени зарлаха уялгатай.

Суглаан дээрэ колхозой бүхы гэшүүдэй 2/3 хубиһаа үсөөн бэшын байлсаа һаань, хамтын суглаан асуудалнуудые шиидхэхэ эрхэтэй байха.

Колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ шиидхэбэринүүд юрэ олонхиин дуугаар абтадаг байха.

Суглаанай болохоһоо урид долоон хоногһоо оройтонгүйгөөр хамтын суглаанай зарлагдаһан тухай колхозой правлени колхознигуудта мэдээсэхэ байна.

48. Колхозой гэшүүдэй хамтын суглаа зарлахада бэрхэтэйшэг байһан томо колхозуудта хамтын суглаанай хаража үзэхэ зэргэтэй асуудалнуудые шиидхэхын тулада этигэмжэтэдэй суглаан зарлагдажа болоно.

Бригадануудтахи, колхозой бусад подразделенинүүдтэхи колхознигуудай суглаанууд дээрэ этигэмжэтэд һунгагдадаг байха. Түлөөлэлгын нормо ба этигэмжэтэдые һунгаха гурим колхозой правленеэр тодорхойлогдохо.

Этигэмжэтэдэй суглаанай шиидхэхэ ёһотой асуудалнууд бригадануудай (подразделенинүүдэй) колхознигуудай суглаанууд дээрэ даб дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ. Этигэмжэтэдэй суглаан дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүд тухай этигэмжэтэд бригадануудай (подразделенинүүдэй) суглаанууд дээрэ элидхэжэ үгэдэг байха.

Бүхы этигэмжэтэдэй 3/4 хубиһаа үсөөн бэшын байлсаа һаань, этигэмжэтэдэй суглаан асуудалнуудые шиидхэхэ эрхэтэй байха.

49. Колхозой гэшүүдэй хамтын суглаанай үмэнэ харюусалгатай байдаг гүйсэдхэхы-захиргаанай орган болгошо колхозой правлени колхозой бүхы эмхидхэлэй, үйлэдбэриин-финансова, культурно-ажаһуудалай ба хүмүүжүүлгын ажал ябуулгые хүтэлбэрилдэг байха.

Колхозой правлени үйлэдбэриин, гүрэндэ хүдөө ажахын продукци худалдалгын түсэбүүдэй дүүргэлтые эмхидхэхэ, газар һайнаар ашаглаха ябадал хангаха, материальна ба мүнгэн зөөрине гамтайгаар, эзэн ёһоор гаргашалха; үйлэдбэриин ба ажалай журам бэхижүүлхэ хэмжээнүүдые абаха.

Өөрынгөө ажал ябуулгада колхозой правлени үргэн олон колхозно эдэбхитэдтэ хододоо түшэглэдэг, нийтын үйлэдбэри эмхидхэлгые нарижуулан һайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар колхозой гэшүүдэй гаргадаг зохёон байгуулхы үүсхэл эдэбхиие хүгжөөдэг ба дэмжэдэг, колхознигуудай ажалай, ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулха тухай саг үргэлжэ оролдолго гаргадаг, тэдэнэй гүйлтанууд болон дурадхалнуудые хаража үзэлгэдэ анхаралтай һайнаар хандадаг байха болоно.

Колхозой правлени гурбан жэлэй болзороор һунгагдадаг байха. Өөрынгөө ажал ябуулга тухай колхознигуудай хамтын суглаанай үмэнэ жэл бүхэндэ колхозой правлени тоосоогоо хэхэ.

Колхозой правлениин заседани шухала болоһонойнь зэргээр, зүгөөр һарадаа нэгэнһээ үсөөн бэшээр зарлагдадаг байха; правлениин гэшүүдэй 3/4 хубиһаа үсөөн бэшын заседани дээрэ байлсаа һаань, правлени асуудалнуудые шиидхэхэ эрхэтэй.

Правлениин шиидхэбэри дуунай юрын олонхёор баталан абтаха.

50. Нэгэн доро колхозой правлениин түрүүлэгшэ байха, колхозой түрүүлэгшые колхознигуудай хамтын суглаан гурбан жэлэй болзороор һунгадаг.

Колхозой түрүүлэгшэ колхозой ажал ябуулгые үдэр бүхэндэ хүтэлбэрилдэг, хамтын суглаанай ба правлениин шиидхэбэринүүдэй гүйсэдхэлые хангадаг, гүрэнэй органуудтай, бусад эмхи зургаанууд ба организацинуудтай харилсаа байгуулхадаа колхозые түлөөлдэг.

Колхозой правлени өөрынгөө составһаа колхозой түрүүлэгшын нэгэ хоёр орлогшонорые һунгадаг байха.

51. Колхозой правлени колхозой гэшүүдэй дундаһаа главна бухгалтерые томилдог гү, али ажалай договорой ёһоор хүдэлмэридэ абадаг байна.

Главна бухгалтер колхозой бүридхэл ба тоосоое эмхидхэдэг, мүнгэ зөөриин ба материальна үнэтэ зүйлнүүдэй бүрин байлгын, зүбөөр гаргашалгынь хойноһоо үдэр бүриин хиналта бэелүүлдэг байха. Колхозой жэлэй тоосоондо, мүнгэн зөөри ба материальна үнэтэ зүйлнүүдые оршолхо ба гаргашалха документнүүдтэ главна бухгалтер колхозой түрүүлэгшэтэй хамта гараа табиха.

52. Колхозой ажал ябуулгын тус тус һалбаринуудые хүтэлбэрилхын тулада колхозой правлени колхознигуудай дундаһаа мэргэжэлтэдые томилдог гү, али ажалай договорой ёһоор хүдэлмэридэ абадаг байха.

Главна (ахалагша) мэргэжэлтэд ооһэдынгөө хүтэлбэрилдэг һалбариин байдалай түлөө харюусадаг, үйлэдбэриин-финансова түсэбэй дүүргэлтые эмхидхэдэг. Ооһэдынгөө эрхилдэг асуудалнуудаар главна (ахалагша) мэргэжэлтэдэй үгэһэн заабаринуудые колхозой гэшүүд, тэрэшэлэн колхозой тушаалта хүнүүд заатагүй дүүргэхэ уялгатай.

53. Нийтын үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ колхозой гэшүүдэй бүри үргэнөөр хабаадалсахын тулада бригадануудта, колхозой үйлэдбэриин бусад подразделенинүүдтэ колхознигуудай суглаанууд зарлагдадаг байха.

Бригадын (подразделениин) колхознигуудай суглаан иимэ асуудалнуудые шиидхэхэ:

бригадирые (подразделениин хүтэлбэрилэгшые) һунгаха, тэрэнь колхозой правленеэр баталагдадаг байха;

түсэбтэ даалгабаринуудые, хүдэлмэри тухай бригадирай (подразделениин хүтэлбэрилэгшын) тоосоое, үйлэдбэриин ажал ябуулгын бусад асуудалнуудые хаража үзэдэг байха;

ажалай журам бэхижүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые зүбшэн хэлсэхэ, урмашуулха ба зэмэ тохохо хэмжээнүүд тухай дурадхалнуудые колхозой правленидэ оруулха.

Суглаан үйлэдбэриин подразделениин хүтэлбэрилэгшөөр, колхозой правленеэр гү, али түрүүлэгшээр зарлагдаха.

Бригадын (подразделениин) совет суглаан дээрэ һунгагдажа болохо байна. Тус тус подразделениин хүтэлбэрилэгшэ соведэй түрүүлэгшэ байха зэргэтэй. Соведэй эрхэ ба уялганууд колхозой правленеэр тодорхойлогдодог байха.

Үйлэдбэриин ажал ябуулгада хамаатайгаар бригадирай (подразделениин хүтэлбэрилэгшын) үгэһэн захиралтануудые тус подразделенидэ хүдэлдэг бүхы колхознигууд заатагүй дүүргэхэ уялгатай. Өөрынгөө хүдэлмэриин талаар бригадир (подразделениин хүтэлбэрилэгшэ) колхозой правлениин ба түрүүлэгшын, тэрэшэлэн тусхай асуудалнуудаар главна (ахалагша) мэргэжэлтэдэй мэдэл доро байха болоно.

54. Колхозой правлениин, тушаалта хүнүүдэй ажахын ба финансова ажал ябуулгын хойноһоо хинахын тулада гурбан жэлэй болзороор шалгалтын комисси һунгагдадаг. Шалгалтын комисси ооһэдынгөө составһаа түрүүлэгшые һунгадаг.

Шалгалтын комисси колхозой Уставые, хүсэндөө байһан хуулинуудые хүтэлбэри болгодог, колхозой гэшүүдэй хамтын суглаанай мэдэлдэ байдаг, колхозой Уставые сахилгын, колхозой зөөриин бүрин бүтэн байлгын, договорнуудай хуулита байлгын, мүнгэн зөөри болон материальна үнэтэ зүйлнүүдые гаргашалгын, бүридхэлэй, тоосооной болон колхознигуудтай тоосоо хэлгын зүб байлгын хойноһоо, тэрэшэлэн колхознигуудай гомдолнууд ба мэдүүлгэнүүдые колхозой правлениин, тушаалта хүнүүдэй хаһа саг соонь хаража үзэлгын хойноһоо хиналта хэдэг байха.

Шалгалтын комисси колхозой ажахын-финансова ажал ябуулгые жэл бүхэндэ 2-һоо үсөөн бэшэ дахин шалгадаг, бригадануудай, бусад үйлэдбэриин подразделенинүүдэй ажахын ябуулгые үе үе шалгадаг, колхозой жэлэй тоосоогоор өөрынгөө тобшололнуудые хэдэг байха юм. Шалгалтануудай актнууд колхознигуудай хамтын суглаагаар баталагдаха байна.

55. Шалгалтын комисси иимэ эрхэтэй:

хүдөө ажахын продукциие, үрэһэ ба тэжээлые, материально-техническэ хэрэгсэлнүүдые ба мүнгэн зөөриие, унаагай ба ашаг шэмэтэ малые, гэр байшангууд, түхеэрэлгэнүүд болон бусад зөөри хогшолые зүбөөр хэрэглэлгые ба тэдэнэй бүрин бүтэн байлгые шалгаха;

шалгалта хэхын тулада тушаалта хүнүүдһээ, колхозой гэшүүдһээ шухала документнүүдые үгэхэ эрилтэ хэхэ;

шалгалтануудай үрэ дүнгүүдээр колхозой хамтын суглаанай ба правлениин үзэмжэдэ дурадхалнууды оруулха.

Шалгалтын комиссиин оруулһ... дурадхалнууд ээлжээтэ хамтын суглаагаар, колхозой правлениин үзэ...жэдэ табигдаһаар 10 үдэрэй ту...ша соо хаража үзэгдэхэ байна.

56. Колхозой правлени, түрүүлэ...шэ ба шалгалтын комисси колхо...нигуудай хамтын суглаанай һана...жаар нээмэлээр гү, али нюуса...дуугаа үгэлгөөр һунгагдадаг бай...

Правлениин ба шалгалтын ...миссиин гэшүүдэй тоо колхозой ...шүүдэй хамтын суглаагаар тод...хойлогдохо.

Колхознигуудай этигэл найдаб...риие харюулжа шадаагүй, колхоз... түрүүлэгшэ, правлениин гэшүү... шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ ... гэшүүд колхозой гэшүүдэй хамт... суглаанай шиидхэбэреэр болзорһ... урид дуудагдан болюулагдажа боло... байна.

57. Колхоз хадаа нийтын орган...зацинуудай амжалтатайгаар ажалл...ха шухала эрхэ байдал бии болгох...

58. Колхоздо нийтын хүсөөр х...дэлдэг экономическа совет гү, а... экономическа шэнжэлэлгэ хэхэ бюр... культурно-ажаһуудалай ба бусад к...миссинуудые, тэрэшэлэн харилс... туһалалсалгын кассануудые байгуу...жа болоно.

XII. Колхозой Уставые баталалга ба бүридхэлдэ абалга

59. Жэшээтэ Уставай үндэһөөр колхозой гэшүүдэй хамтын суглаагаар баталан абтаһан колхозой Устав бүридхэлдэ абтахын тулада ажалшадай депутадуудай районно (городской) Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ хүргэгдэхэ. Колхозой Уставта хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые сааша саашадаа оруулалга мүн лэ иимэ гуримаар хэгдэхэ байна.

60. Бүридхэлдэ абтаһан колхозой Устав колхозой правленидэ, хүдө... ажахын районно органдо, ажалш...дай депутадуудай Соведэй район... (городской) гүйсэдхэхэ комитед... хадагалагдадаг байха.

61. Колхоз өөрынгөө ажал ябуу...га эрхилхэдээ, колхозой Уставы... хүсэндөө байһан хуулинуудые х...тэлбэри болгохо байна.

Колхоз социалис предприяти ба...һан хадаа юридическэ нюурай эрх...тэй, тамгатай ба туггай байха.

КОЛХОЗОЙ ШЭНЭ УСТАВ БАТАЛАГДАА.

Ажалай шэнэ илалта тээшэ республикымнай колхознигууд эрмэлзэнэ

...АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

...нигуудай бүхэсоюзна ... съезд дээрэ хэлсэгдэ...далнуудта манай колхо...ууд айхабтар анхаралтай...дана. КПСС-эй ЦК-гай ...на секретарь Л. И. Бреж...лэһэн үгые хүнүүд ра...шагнаһан байна. Мүн ...рэ КПСС-эй ЦК-гай По...ой гэшүүн, СССР-эй Ми...дэй Соведэй Түрүүлэг...эгдэхи орлогшо Д. С. ...ин хэһэн элидхэл хүн ... һонирхуулба.

...эрнүүдтэ съездын мате...ые малшадта ойлгуулжа ...колхозой 68 отара, гүүр... Уланай дунда һургуу...ай 10-дахи классай һу...санаар, морёор, автома...тараа.

...нигуудай ажабайдал ...лха, мүн хүдөө ажахые ... хүгжөөхэ шухала асуу... Л. И. Брежнев тогто.... Илангаяа газараа ... ашаг үрэ ехэтэйгээр хэ...тухай асуудал тон зүб .... Манай колхоздо ашаг ...тгүй газар яһала бии. ...лхоз доторхи харгы за...үргэнүүдые баряад, на... хатааха, ашаглаха ар.... Иимэ арга боломжо...гажанай аймагай бусад ...дташье байха.

...нигуудай абадаг пенсиин ...эрэхэ жэлһээ совхозой ...шадэй абадаг пенситэй ...хо тухай Бүхэсоюзна ... абаһан шиидхэбэриие колхозой гэшүүд бүхы сэдьхэлһээ һайшааба. Тэрэниие манай парти, правительствын айхабтар ехэ анхарал хайра гэжэ тоолоно. Мүн колхоздо олон жэл соо эрхим һайнаар ажаллаһан, хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн колхознигуудта хамтын суглаанай шиидхэбэреэр пенси нэмэжэ үгэхэ тухай Устав дотор нэмээгдэһэниинь мүн лэ олоной баясхалан дэлгэбэ.

Колхозуудай үйлэдбэриие тусхай шэглэлтэй болгохо тушаа съезд дээрэ горитойхоноор хэлсэгдээ. Энэ тон зүб, мүнөө үе сагай эрилтэ гэжэ тоолохоор.

Манай колхоз гол түлэб эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ шэглэлтэй. Мүнөө үедэ һаалиин, шахамал үхэрэй гүүртэнүүдэй типовой байра барижа, тэндэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха тушаа горитой анхарал табигдажа байна.

Колхознай нэгэн доро 300-гаад үхэр шахан таргалуулха типовой байра түхеэрээ. Энэ байра соогоо хоёрдохи үбэлөө үхэрнүүдые шахан таргалуулнабди. Нёдондо, мүнөө жэлдэшье манай бэрхэ малшад шахамалнуудаа сүүдхэдэ килограмм хүрэтэр шэгнүүрыень нэмээнэ.

Иимэ пункт түхеэрһэнэйнгээ ашаар үхэрэй мяханай өөрынь үнэ сэн нилээд хямдаруулаабди. Мүн гүрэндөө тарган, бэеэр томо мал тушаадаг боложо байнабди.

Мүнөө үедэ 230 үхэр шахан таргалуулагдана. Эдэ малаа январь һарада гүрэндэ тушаажа, ерэхэ жэлэйнгээ түрүүшын хахадай түсэб дүүргэхэ болонобди.

Саашадаа гүрэндөө дунда зэргээр 350—400 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй үхэр тушааха тухай Л. И. Брежневэй хэһэн ажаглалтые бидэнэр һайшаанабди, тэрээндэ хүрэхэ гэжэ оролдохобди.

Зүгөөр ажахынуудые тусхай шэглэлтэй болгоходоо алдуу гаргагдана гэжэ нүхэр Брежнев ажаглаһан байна. Иимэ алдуу эндүү манай Баргажанайшье аймагта гаргагдаһан байха юм. Жэшээнь, тусхай мэргэжэлтэй болохомнай гээд лэ, аймагай колхоз, совхозууд тахяа шубуугаа хуу үгы хэжэрхиһэн, аймагай центртэ бии байһан инкубаторна станци хаагдашоо һэн. Энэ тон буруу.

Энэ алдуу эндүүгээ түргөөр заһаха хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Жэшээнь, манай колхоз мяха ехээр абадаг болохын тула галуу олоор үсхэбэрилхэ аргатай. Юуб гэхэдэ, колхозой газар дээрэ галуунуудые зундаа бэлшээхэ намаг налхи элбэг. Тиимэһээ түргөөр инкубаторна станцияа һэргээжэ, галуунуудай, тахяагай дальбараа гаргажа, колхоз, совхозуудые хангаха бэзэ гэжэ хүлеэгдэнэ.

Мүн Колхознигуудай съезд дээрэ хүдөөдэ барилгын хүдэлмэри мууса эрхилэгдэнэ гэжэ тон зүб хэлсэгдээ. Манай аймагай колхозуудта барилга хэхэ гурбан предприяти бии. Барилгын хоёр монтажна управлени, нэгэ колхоз хоорондын барилгын эмхи тоологдоно. Эдэ гурбан тус тустаа барилгын мастернуудай, техникын бааза түхеэрнэ. Тиигэжэ тэдэнэр барилга хэхэдээ тон удаарна. Хэрбээ аймаг дотор барилгын һайн баазатай ехэ хүсэтэй нэгэ предприяти байгаа һаа, колхоз, совхозуудта барилга хурданаар хэгдэхэ һэн гэжэ һанагдана.

Гадна дунда һургуулинуудта хүдөө ажахын техникэ шудалха тушаа съезд дээрэ тон зүб табигдаа. Урдань хүдөөгэй һургуулинуудые үйлэдбэриин шэглэлтэй болгожо байһан аад, дахин хубилгагдаһаниинь буруу байна. Мүнөө тэрэниие һэргээхэ саг ерээ. Колхоз, совхозуудта трактор, машинануудай олон боложо байһан сагта дунда һургуули дүүргэгшэд трактористаар, шофёроор хүдэлхэ үнэмшэлгэтэй байбал һайн ха юм.

Колхозоймнай гэшүүд Бүхэсоюзна съездын материалнуудтай танилсаха зуураа, малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ, хабарай тарилгада техникээ бэлдэхэ, сабшалан дээрээ наг шэбхэ горитой гаргаха гэжэ оролдоно. Эдэ бүгэдэ манай парти, правительствын анхаралда колхознигуудаймнай ажалай бодото харюу болохо бшуу.

С. ТАРАСКИН.

Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Түнхэнэй аймагай „Сибиряк" колхозой ахалагша бухгалтер Н. ЛИСИЦКИЙ:

Колхозой Жэшээтэ шэнэ Устав тухай нүхэр Д. С. Полянскиин элидхэл уншажа, хэлэһэн бүхы үгэнүүдыень һайшаагааб. Колхознигой ажалые бүхы талаһаань хүндэлжэ, иимэ үргэн хөөрөө дэлгэһэндэнь үнэн зүрхэнһөөнь баярланаб. Колхозно ажабайдалай хуули болохо шэнэ Уставые зүбшэн хэлсэхэ үедэ ороһон гол шухала дурадхалнууд тушаа ажаглалтанууд ехэ һонирхолтойшье.

Газар уһалха, намаг хатааха гэһэн гүрэнэй хараа түсэбүүд тон шухала гээшэ. Манай «Сибиряк», хүршэ «Восточные Саяны» колхозуудай нуга сабшалангуудай ехэхэн талмайнь нуур намагуудаар хушагданхай. Тиимэһээ иигээд нэгэ хэдэн жэлһээ эдэ нуур намагууд хатаагдажа, нийтын малда нилээд ехэ тэжээл үгэхэл.

ХОНИШОДОЙ ШЭНЭ УЯЛГАНУУД

ХЯАГТА. (Телефоноор абтаба.). Шара-Гол нютагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд Москвада болоһон Колхознигуудай бүхэ с о ю з на III съездын хүдэлмэри тухай радио болон хэблэлэй мэдээсэлнүүдые алгадгүй һонирхон шагнажа, уншажа байна. Колхозно тариашадай ажабайдал, ажал хүдэлмэридэхи шэнэ үеын зорилгонуудые зааһан эдэ материалнууд артелиин гэшүүдэй анхарал ехээр татана. Колхозно ажахын али зэргээр хүгжэһэниие, хүдөөгэй тариашадай соёл культурын, ажаһуудалай хэмжээлэшэгүй үргэн һалбарһаниие шара-голойхид ооһэдынгөө ажабайдалай жэшээ дээрэһээ мэдэнэ бшуу.

Колхознигуудай бүхэсоюзна III съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ, колхозой Жэшээтэ шэнэ Устав тухай КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянскиин хэһэн элидхэл колхозно тариашадые улам ехэ амжалта, илалта тээшэ уряалан зоригжуулна.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус колхозой хонишод сугларжа, ерэхэ жэлэйнгээ ажал хүдэлмэриин зорилгонууд тухай хөөрэлдэбэ. Үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ, түл түрсэеэ бүтэнөөр абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ, мяха, нооһо ехээр үйлэдбэрилхэ гэһэн социалис уялгануудые абаһан байна.

Колхозой хонишод ооһэдынгөө арга боломжонуудые һайса хаража зүбшэн хэлсээд, 1970 ондо 1950 центнер хониной мяха, 412 центнер эрхим шанартай нооһо үйлэдбэрилхэ, 6321 хурьга түлжүүлхэ гэжэ шиидэбэ. Энэнь колхозой хараалһан жэлэй түсэбһөө нилээд үлүү ехэ болоно.

Түрүү хонишод В. Д. Аносов, И. Н. Жаркой, А. М. Жаркой, Д. А. Назимов болон бусад зуун эхэ хонин бүриһөө зуу, зуу гаран хурьга түлжүүлэн тушааха, хонин бүриһөө 4 килограммһаа доошо бэшэ нооһо хайшалха гэһэн социалис уялгануудые абаа. Энэнь колхозой түсэбһөө 18—20 процент дээгүүр байна.

Дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудаа эрхим һайнаар бэелүүлхын түлөө хонишод хоорондоо социалис мүрысөө эмхидхэбэ. Мүрысөөнэй ябаса шалгажа, түрүүшүүлэй хүдэлмэриин һайн дүй дүршэлые олоной шадабари болгохо тушаа хэмжээнүүд хараалагдаба.

С. ЧАГДУРОВ.

Мухар-Шэбэрэй аймагай „Знамя Ленина" колхозой ахалагша экономист Ф. АНТОНОВ:

Колхознигуудай бүхэсоюзна III съезд болбол хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ гайхамшагтай алхам боложо үгэхэнь лаб. Юун һайшаалтайб гэхэдэ, колхозуудай дүй дүршэлтэй түрүүлэгшэнэрһээ, мэргэжэлтэдһээ, эрдэмтэдһээ бүридэһэн демократическа орган бии болобо. Колхозуудай Соведүүд дээрэ ажахынуудай эгээн шухала асуудалнууд хаража үзэгдөөд, бодото байдал дээрэ нэбтэрүүлэгдэхэ ха юм. Энэнь һайн. Колхознигуудай социальна страхованиин нэгэн адли гурим тогтоохо тухай, мүн тэдэниие профсоюзай гэшүүдтэ бүри үргэнөөр хабаадуулха гэһэн шиидхэбэри би тон ехээр һайшаанаб.

Нийтын мал ажалай ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, мал шахан таргалуулха, һү үйлэдбэрилхэ тусхай мэргэжэлтэй томо ажахынуудые бии болгохо гэһэн асуудал үнинэй шиидхэхээр болоһон. Мүнөө энээн тухай съезд дээрэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэжэ, саашадаа манайшье колхоз мал ажалые хүгжөөжэ, баян ажахы болохонь дамжаггүй.

...БАН ЖЭЛЭЙ ...РҮҮШҮҮЛ

...ЙДАМТАЙ ...АА, ЗИНА ...САГАМНАЙ

— «Совет Алас-Дурна» гэһэн зональна выставкэ культурын институдай шэнэ байшанда нээгдэһэндэ бидэнэр ехэ баяртайбди,— гэжэ залуу барилгашан Зинаида Логинова омогтойгоор хөөрэнэ.

Зина басаган омогорхохошье эрхэтэй юм. Институдай һаруул уужам залнуудые, хүгжэмэй классуудые шабардаха, сагладаха, шэрдэхэ хүдэлмэридэ түрүүшынь үдэрһөө эхилжэ хабаадалсаһан, дүүрэ дүүрэтэрнь хүдэлжэ, гүрэнэй комиссида тушаалсаһан байна.

Гурбан жэлэй саада тээ һэн. Наймадахи класс дүүргэмсээрээ бүлэг нүхэдтэйгөө хамта городой 16-дахи профессионально-техническэ училищада һуралсахаяа ороо бэлэй. Шэрдэгшын мэргэжэлтэй болохо гэжэ шиидэбэд. Түрүүшээр энэнь барагхан дээрэ һанагдаһан юм. Томохон биирэ бариад лэ шэрдэхэдэ, юун ехэ мэргэжэл хэрэгтэй юм гэжэ һанаһан байгаа хаш.

Зүгөөр бодото хэрэг дээрээ тиимэ бэшэ байшаба. Гансахан шэрээ бэлдэхэнь хэды бэрхэтэй гээшэб: шэнгэн үдхэниие нь зүбөөр тааруулха, үнгынь олохо. Энээнэй тула хаана, юу шэрдэхэеэ мэдэхэ, тэндэ түрүүн ошожо хараха, бодомжолхо шухала. Гадна шэрдэхэ газараа эртээнһээ бэлдэхэ гэхэ мэтэ урдань обёорогдоогүй, миин хүнэй анхарал татадаггүй али олон ажал мэдэхэ, хэжэ шадаха хэрэгтэй байба бшуу.

Тиигэжэл Зина, тэрэнэй нүхэд ажал гээшэ юун гээшэб, алишье ажалда мэргэжэл, дүршэлһөө гадна, али нэгэ оньһон хэрэгтэй юм байна гэжэ мэдэжэ, ойлгожо эхилһэн байгаа. Училищиинь багшанар, ажалынь хүтэлбэрилдэг аха нүхэдынь эдээндэ зүб буруугынь ойлгуулжа, алдуу эндүүгынь ажал дээрэнь тоб байса харуулжа, хүдэлмэридэнь дүршүүлһэн, һургаһан байгаа.

Жэл һуралсаад, 1-дэхи барилга-хабсаралгын управленидэ ажаллахаар эльгээгдэбэ.

Управлениин хүтэлбэрилэгшэд залуу мэргэжэлтэдые халуунаар угтажа, хэдэг бүтээдэг ажал тухайгаа тэдэнэртэ тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ. Энэ управлени хүн зоной ажаһуудаг гэр байра, һургуули, үхибүүдэй ясли-саадуудые, магазин, столовонуудые баридаг юм. Тиимэһээ барилгашадай харюусалганьшье тон ехэ болоно.

Багахан лэ алдуу гаргабалшни эли болоод лэ орхихо—штукатуркань унаха, шэрэнь хобхорхоһоо эхилээд. Эндэһээл ажалшадай гомдол эхилдэг гээшэ.

Түрүүшээр, бригадада ороод, бэеэ даажа хүдэлхэдэ бэрхэтэйшэг байгаа. Нүхэдынь үнихэнэй ажаллажа, дүй дүршэлтэй болонхойнууд, түсэб даабаряа холо үлүүлжэ байха. Хожомдохо, гээгдэхэ дурагүй байхаш. Теэд ярахада дааraха гэдэгтэл. ямар һайн шанар байха һэм.

Нэгэтэ иимэ ушар болоһон байна. 120 байратай гэр шэрдэгдэжэ дүүрэхэ боложо байба. Зинэдэ нэгэ секци шэрдэхэ даабари үгтэбэ. Хахад үдэрэй туршада тэрэнээ дүүргээд, һанаа амар гэртээ хариба. Үглөөгүүрынь ерээд харан гэһээнь, шэрэнь полой забһараар доошоо гоожоһон, забһарынь харлажа харагдаба... Шэрдэхынгээ урда тээ полойнгоо шпаклёвко шалгажа харангүй, яаража шэрдэжэрхиһэн байгаа бшуу. Улайжа сайжа, юушье хэхэеэ ойлгожо ядашоод байхадань, бригадир М. К. Заиграева хажуудань ерэжэ: Зай, яахаб теэд. Хэһэнээ бусаахын аргагүй, яаражал иимэ юумэ хэбэ гээшэш. Саашадаа ойлгоно бэзэш даа. Бидэ шамайе зэмэлнэгүйбди. Зүгөөр өөрөө ойлгожо абахаш гэжэ найданабди гээ бэлэй.

Тэрэ сагһаа хойшо тэбхэр хоёр жэл үнгэрбэ. Иимэ алдуу эндүү дахинаа үзэгдөөгүй. Мүнөө Зинаида Логинова бригадынгаа бэрхэ шэрдэгшэдэй нэгэн болонхой. Ямарханшье орёо нарин, харюусалгатай хүдэлмэри тэрээндэ найдажа болоно.

Институдай байшангай гоёолто, шэрдэлгэ дээрэ залуу басаганай шадабари мэргэжэл шанга шалгалта гараһан байна. Халаачайнгаа даабари хододоо 130—140 процентээр, эрхим шанартайгаар дүүргэжэ ябаа.

— Найдамтай, бэрхэ даа, манай Зина,—гэжэ бригадир М. К. Заиграева хөөрэдэг. Тон зүб, нээрээшье залуу барилгашан Логиновада найдажа болохоор. Мүнөө энэ басагамнай жэлэйнгээ даабари дүүргээд, ерэхэ 1970 оной түсэбөөр ажаллажа байнхай.

— Би комсомол хүнби. Багша Ленинэй ойдо бариха бэлэгни — ажалдаа туйлаһан амжалтамни болохо. Тиимэһээ бүри һайнаар ажаллаха хүсэлтэйб,—гэжэ Зинаида Логинова өөрөө мэдүүлнэ.

Д. ЦЫРЕНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: З. Логинова.
С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ХҮГЖЭН ҺАЛБАРЫШ, ЭХЭ ОРОМНАЙ!

„Ленинскэ кооперативна түсэб бэелүүлэгдэнэ" гэһэн выставкэ СССР-эй ВДНХ-да нээгдэбэ

СССР-эй ВДНХ-да ноябриин 20-до нээгдэһэн, «Ленинскэ кооперативна түсэб бэелүүлэгдэнэ» гэһэн тематическа выставкэ Колхозниигуудай бүхэсоюзна III съездэдэ зорюулагдана.

Журналистнууд энэ выставкын түрүүшын айлшад боложо ерэбэ. СССР-эй ВДНХ-гай директор **А. А. Иванов** пресс-конференци дээрэ сугларагшадые амаршалаа. СССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо Г. И. Воробьев совет хэблэл, радио, телевиденнин түлөөлэгшэдэй урда үгэ хэлээ.

СССР-тэ Совет засагай жэлнүүдтэ томо, оньһожоруулагдамал хүдөө ажахын эмхидхэн байгуулагдаһаниинь мэдээжэ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Мүнөө орон дотор 36 мянга шахуу колхоз тоологдоно. Ленинскэ кооперативна түсэбэй бодото дээрээ бэелһэнэй ашаар совет хүдөө нютагуудта болоһон гайхамшаг ехэ хубилалтануудые энэ выставкэ харуулна. Союзна бүхы республиканудай 40 гаран колхоз экспозицида хабаадана.

...Энэ уужам һаруул павильон соо ерэгшэдые хуушанай ёһо заншалаар—ородой зурагуудаар угалзатуулан гоёожо шэмэглэһэн полотенци дээрэ томо хүбэриг хилээмэ, дабһа барижа угтана. Колхозно таряашадай түлөөлэгшэдтэ хилээмэ, дабһан бэлэг барюулагдана. Газарай үрэ бэлэгые гартаа бариһан олон национальна колхозно бүлэнэрэй түлөөлэгшэд айлшадые амаршалжа байһан шэнгеэр фотопанорама дээрэһээ харагдана.

Үнгэрһэн сагай документнүүд, фотографинууд, зурагууд арадай гашуудалта хуби заяан тухай һануулна. Үгытэйшүүлэй газарынь ахир бага байгаа: уран зурааша таряашанине үреэһэн хүл дээрээ зогсожо байһаар зураа, харин хоёрдохи хүлөө табиха газар үгы. Газар хахалагша бүгдышэһэн нюргаяа тэниилгэжэ байбашье. анзаһа үшөө бариһан зандаа: тэрэнь бүхы наһандаа ажабайдалайнь түшэг тулгуури болодог байгаа бшуу.

«Известия» газетын 1917 оной октябриин 28-най номерой фотокопи стенд дээрэ табяатай. Выставкэдэ ерэгшэд газар тухай декредэй түүхэтэ мүрнүүдые дахинаа уншана. Совет засаг таряашадта 150 миллион гектар газар бусаалтагүйгөөр үгэжэ, таряашадые социальна дарлалтаһаа хэтэ мүнхэдэнь сүлөөлөө.

«Жэжэ ажахынуудаар хүшэр хүндэ байдалһаа гаража шадахагүйбди»,—гэжэ В. И. Ленин хэлэдэг һэн. Тиин таряашадай байдалые үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха зам заагаа»... Россие кооперацида оруулалга бидэндэ туйлай ехэ, кэлэшэгүй ехэ удха шанартай. Ильичэй «Коопераци тухай», «Хүдөө нютагуудай үгытэйшүүлдэ» гэһэн классическа зохёолнууд нэгэ стенд дээрэ табяатай байхыень харанабди.

Хүдөө тосхонуудай коммунистнуудай ябуулдаг ехэ хүдэлмэри тухай, хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд—хорин таба мянгатан тухай, тэрэ тоодо коллективизаци эмхидхэлсэһэн комсомолшуудэдэбхитэд тухай документнүүд хөөрэжэ үгэнэ. 1940 ондо ниитын сектор хүдөө ажахын бүхы продукциин дүрбэнэй гурбан хубиие үгэдэг байба. «Фронтдо юугээр туһалаабши?» гэһэн плакат болон фотографинууд дайнай жэлнүүдэй хэсүү шанга үе саг тухай һануулна. Колхозно байгуулалта дайнай шэрүүн шанга шалгалтануудые эрхимээр дабажа гараа. Фронт ба тыл эдеэ хоолоор гүйсэд хангагдажа байгаа.

Мүнөө колхозууд орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг хартаабхын хахадһаа үлүүе, саахарай свёклын 92 процент, хлопогой 80 процент, мал ажалай продукциин гурбанай нэгэнһээ дээшэ продукци үйлэдбэрилэн гаргана. Хүдөө ажахыгаа Эхэ оромнай хүсэ ехэтэй мүнөө үеын техникээр хангаа. Олон миллион машинанууд мүнөө хүдөөгэй ажалшадай мэдэлдэ үгтэһэн байна. (ВДНХ-да ноябриин 20-до нээгдэһэн выставкын харалга дээрэ һүүлэй үеын 400 үлүүтэй шэнэ техникэ табигданхай).

КПСС-эй XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) болон удаадахи пленумүүдэй һүүлээр хүдөө нютагуудта илангаяа ехэ хубилалтанууд болоо. Колхозуудай экономико бэхижээ, таряашадай материальна байдал дээшэлээ. Хүдөө нютагуудай, хото городуудай хүн зоной ажабайдалай хэмжээе ойртуулха, хүдөө нютагуудые болбосон тухэлтэй болгохо туйлай ехэ зорилго бэелүүлэгдэжэ байна.

Туйлаһан амжалтануудай орьёл дээрэһээ хүдөө ажахын саашадаа хүгжэхэ үргэн хараа түсэб нээгдэнэ. «Хүгжэн һалбарыш, Эхэ оромнай!» гэһэн, алтаар бэшэгдэһэн үгэнүүдээ элшэ туяата гэрэл доро яларжа байхыень харанабди. Эдэ үгэнүүд соонь уряа, колхозуудай саашадаа бүри баяжан хүгжэхэ байһаниинь найдамтай.

Д. СМИРНОВ,
ТАСС-ай корр.

Амаралгын удэрэй хуудаһан

ШАТАР КОРЧНОЙ МЕКИНГЫЕ ХҮСЭ[...]

Испаниин Пальма-де-Мальорка гэжэ бишыхан хотодо үнгэргэгдэжэ байгаа уласхоорондын шатарай мүрысөөндэ гурбан очкотой түрүүлжэ ябаһан Бразилиин шатаршан Энрике Мекингые Ленинградай шатаршан Виктор Корчной хүсэбэ. Тэрэ дүрбэдэхи уулзалгадаа Вольфгант Унцикерые (ФРГ) [...] ябадалдаа илажа, гурб[...] той болоһон байна.

Табадахи уулзалга[...] һонин наадаа боло[...] дэлхэйн экс-чемпион [...] Петросян 17 наһатай [...] рондын шатарай мастер [...] хоёр уулзаха болоно.

(ТА[...]

Карандашаар, хитад бэхээр зураг, офорт, литографи, һиилүүр болон бусад уран зурагууд выставкын нилээд ехэ хубиие эзэлнэ. Тэдэнэй дунда—яхад уран зурааша Эллэй Сивцевэй зурагууд бии. Нүхэр Сивцев арадай ажабайдал ехэ уянгатайгаар, шадамараар харуулна гэхэдэ алдуу болохогүй гэжэ һанагдана. Энэнэй линолиум дээрэ һиилэһэн «Яхад арадай наадан» гэһэн табан зурагууд соо арадай искусствын хүгжэлтэ ойлгосотойгоор харуулагдана. Мүн нүхэр Сивцевэй удаадахи «Яхад эхэнэрнүүд» гэһэн зурагууд һиилүүрэй эрхим зурагуудай тоодо оромоор гэхээр. Гадна зурааша линолиум зүбөөр, шадамараар хэрэглэхэ арга боломжонуудые харуулба. Тус сериин «Зунай аялга», «Эхэ», «Энеэдэтэйшүүл» гэһэн һиилүүрнүүдые харагты.

А. МАНТАЕВАЙ фото

АГНУУРИДА

Михаил ЗОЩЕНКО

Ленин агнуурида ябаха айхабтар дуратай юм һэн. Галуу, нугаһа, һойр, шандага, шоно агнаха дуратай һэн. Мүн баһа үнэгэ агнаха дуратай байгаа. Юуб гэхэдэ, үнэгэн гээшэмнай мэхэтэй ан ха юм. Тиимэһээл һонирхолтой.

Үнэгэд ехэнхидээ нүхэн соо байрладаг. Теэд мэхэтэй ан халаа өөрөө нүхэеэ малтадаггүй. Харахадань, доргоной малтаһан нүхэн байха, тэндэ ороод, һанаа амархан унташаха.

Харин доргоной ерэхэдэ, нүхэн соонь ондоо ан орошоһон байха.

Доргон ехэ гайхажа, төөрижэ эндэ орошоо гэжэ һанаад, үнэгэнэй гарахые хүлеэжэ, нүхэнэйнгөө газаа хэбтэхэ. Харин үнэгэн тэндэһээ гараһайбш гэжэ һанахагүй, унтажал хэбтэхэ. Хүлеэжэ ядаһан доргон ондоо газар бэдэржэ, ута хоншоортой халаа ондоо нүхэ малтаха. Үнэгэн тиигэжэ бэлэн гэртэй болошодог ха юм.

Ангууша нохойнууд иимэ нүхэ олоһоор лэ, тэндэһээ үнэгые үлдэжэ гаргаха шадалтай. Нохойнууд хусалдажа тэрэ нүхыень малтажа эхилхэ. Айһан һүрдэһэн үнэгэн тэрэ нүхэн cooһоо буугай тобшо шэнги хурдаар гүйжэ гарашаха. Тиихэдэнь лэ нохой хойноһоонь намнажа, тодоот байһан ангуушад тээшэ үлдэжэ орохо. Ангуушад буудажал мэдээ гүб даа. Тинбэшье заримдаа үнэгэ тудахань айхабтар бэрхэтэй юм. Юуб гэхэдэ, үнэгэн гээшэ мэхэтэй ан хадаа иишэ тиишээ хэлбэ һүрэжэ ябаад гүйдэг. Мүнөө һая эндэ байһан аад, агшан зуура хаана холо ябашаһан байха. Хаража ядаһаар байтаршни модоной саагуур бамбагар һүүлынь хүдэлхэдэл гээд харагдахаяа болишохо.

Нэгэтэ Москвагай ангуушад үнэгэ агнаха гэжэ бодобо ха. Ехэ һайнааршье эмхидхэһэн байгаа. Модоной заха тойруулан, улаахан тугханудые хадхаба. Тэрэ тугхануудай һалхинда намилзахада, үнэгэн хараад, ондоо тээшээ гүйхэ ёһотой байгаа.

Ангуушад һууринуудаа эзэлбэ. Владимир Ильич Лениндэ хаана һууҳыень заажа үгэбэ.

Ленин оодон арһан дэгэлтэй, валенкатай, нэгэ модоной саана буугаа баринхай байна.

Гэнтэ нохойнууд хусалдашаба. Энэ халаа үнэгэ олобо гээшэ. Удангүй тэрэниие ой cooһoo үлдэжэ, таляан дээрэ гаргахань гээшэ.

Ангуушад һэр-мэр гэлдэшэбэ. Ленинщье баһа бэлэн болонхой хүлеэбэ.

Тойроод байгаалиин һайхан гээшэ. Нюсөгэн сагаан тала, бамбагар зөөлэн саһан, тойроод ой модон, агаар арюухан.

Гэнтэ сэхэ Ленин тээшэ ой cooһoo үнэгэн харайжа гарашаба.

Энэ айхабтар һайхан шаб шараһан үнгэтэй, бамбагар үдхэн һүүлтэй үнэгэн байгаа.

Тэрэ нохойнуудһаа айһандаа ой cooһoo гаража, таляан дээрэ гараад, урдаа буутай хүниие харажархиба.

Бахардаһандаа саг зуура хайшаашье ошохоёо болёод, зогсошобо. Гансал һүүлынь бамбаганан хүдэлнэ. Айһан, бахардаһан нюдэнүүдынь ялалзажа, байрадаа тогтохоо болишонхой.

Үнэгэн хайшаашье гүйхэеэ ойлгоногүй хэбэртэй. Хойнонь нохойнуудай хусалдаан, харин урдань буутай хүнүүд.

Ленин буугаа шагааглаад буудахаа байтараа, гэнтэ доошонь табижархиба.

Үнэгэн һүүлээрээ далбаад, хажуу тээшээ халба һүрэжэ, модоной саагуур гүйшэбэ.

Тэндэһээ холо бэшэхэнэ бүлүүн модоной саана Надежда Константиновна хаража байһан байгаа.

— Үгы юундэ буудабагүй гээшэбши?—гэжэ тэрэ гайхангяар асуубэ.

Ленин энеэбхилээд:

— Аргамни үгы байгаа. Айхабтар гоё үнэгэн дайралдаа ха юм. Иимэ һайхан амитаниие яажа алахабши даа,—гээ һэн.

Уданшьегүй бэшэ ангуушадшье ерэжэ, иимэ хажуудань байһан үнэгэ Ленин юундэ буудаагүй гээшэб гэжэ булта гайхалдаба.

Үнэгэнэй һайхан байхада Ленин буудаагүй гэжэ ойлгоходоо, нэгэ ангуушан хэлэбэ ха:

— Үнэгэн гээшэмнай һайхан байха тумаа үнэтэй ха юм. Бил һаа. буудаха һэм даа,—гэбэ.

Харин Ленин юуншье гэжэ харюусабагүй.

В. ЛУБСАНОВ буряадшалба.

Алексей БАДАЕВ

НАЙМАН МҮРТЭЙ ШҮЛЭГҮҮД

* * *

Хэрбээ гүйгөөшэ хэрэгтэй һаань, хэндэш
заалгангүй,
Хээрын һүрэгһөө хүн дуратайгаа шэлэн олохо.
Зунай мори урилдаанда илажа гарахань алгадгүй
Унаһан моринойнь хабаһаа, өөрһөөнь лэ болохо.
Хэтэдээ Инаг дуран тэсэдэггүй юм бусадай
заабари—
Хэрэгтэй зонойнгоо зүрхэдтэ өөрөө харгы олохо.

* * *

Ой модоной шарлан, тала, нугын хооһорходо,
Огторгойн шэг хубилан, хура бороогой ороходо,
Галуу, тохорюудай һубарилдан урагшаа зориходо
Гуниглаха ёһотой аад, юундэ баярлана гээшэбиб?
Ягаан түүдэгээр тайгые тэрэнгиин галдахада,
Һүниндөө хурын наадахада, бугын урамдахада,
Барашагүй дууһаа гургалдайн хоолойгоо
алдахада
Баярлаха ёһотой аад, юундэ гуниглана гээшэбиб?
Дуулим дэлхэйдэ бадарха сагайнь хэмжээн
заабол
Дурлаһан хоёройнь сэдьхэлһээ, өөрһөөнь лэ
болохо.

* * *

Залуу хасуури шэбэртэйнь хахасуулан асаржа
һуулгаба.
Залхуугүй харууһалба, уһалба. Удангүй тэрэнь
муудаба.
Хүнүүд гайхаба: «Яһала ямбалаабди. Юугээр
дуталдабаб?»
Залуудаа хүн жаргалаа бэдэржэ нютагһаа гараба.
Зайгаад холуур, баян ажаһууба, үбгэрөөд
гуниглаба.
Хүршэнэрнь гайхаба: «Энээндэ хуу бинл. Юугээр
дуталдабаб?»
Хэдышье һайхан хари газарһаа нютагайнь шорой
Хэмжээгүй дүтэ юм гэжэ тэдэ мэдээгүйл орой...

* * *

Хүшэр даа нохойдо уянда үргэлжэ һуудаг
хадань.
Хүршэ хонид, үнеэд зунай сагта мэдэнэгүйл
хашаа.
Һүниндөө илангаяа хүшэр. Нэгэнэй гуниглан
хусахадань
Һүртэйгөөр хусалдашаха нохойнууд. бэе бэез
һажаан.
Хүдөөгэй хобууша һамгад хобгүй мүн лэ
ядалдаха.
Худал үгэ нэгэнэйнгээ нүгөөдэдөө шэбэнэбэл
баран
Нэмээжэ байгаад тарааха—зэмэгүй хүн
хардагдаха.
Нохойнуудые хүлисэмөөр, хүнүүдые хүлисэмөөр
гү харин?!

* * *

Сагай ошохо бүри мартагдаха зүйлнүүд бинил
байдалда:
Гашуудал, гээгдэл. Амидаралай агууехэ хүсэн—
һайхан.
Амиды мэндэ эхэез мартажа, һэшхэлээ алдан,
Аминайнгаа «жаргал» баридагууд манай дунда
байха.

Дамба ХИЛТУХИН

НЭГЭТЭ ҺҮНИ

Зүүн зүгтэ
үүрэй толон
сайран шэнгэжэ,
Саһанай шаршаганаан,
тиигээд баһа
дуугай оршоно.
Харанхы һүниин
абяае шагнаархан
Дарма мүлхижэ,
Хойноһоонь үлэнгүй
хоёр сэрэгшэ
нүхэдынь мүрдэнэ.
Алуурша дайсанай
хүреэлгэ соо
ябаашье һаа,
Уһанай эрьедэ
ямаршье аргаар
хүрэхэл хэрэгтэй...
Яһанай янгинама
мүльһэтэ мүрэнэй
шэрүүншье һаа,
Уһан доро
нюусаар минэ
нюухал хэрэгтэй...
Эрьедэ дүтэлжэ,
хубсаһаа [...]
захир[...]
Уһанда орожо
тамархатай[...]
автомадууд тар[...]
Эдишэ бэдэрһэн
туулган һ[...]
хооһоор [...]
Уланхатаһан дайсан
гэнтэ ноого[...]
шэмээгэ[...]
Үхэлэй һүүдэрые
һэтэ гата[...]
захиралтые [...]
Дарма түрүүтэй
гурбан баатар[...]
эрьед[...]
Түрэл дүтэ
дуугүй эх[...]
харасаараа [...]
Удангүй тэдэ
гурбан нүх[...]
һөөрө[...]

АНГУУША НҮХЭРЭЙМ ХӨӨР[...]

Хамар-Дабаанай хүбшэ соогуур гараһан телеграфай бахананууды шалган харадаг намда шахардуу шанга бэрхэшээлнүүд тохёолдоод лэ байгша һэн.

Энэ үдэр телефомни гэнтэ дуугархаяа болижо, һанааем ехэтэ зобообо.

Саһа бордоһо шэдэлһэн һалхи шуурганай урдаһаа эсэргүүсэн, телеграфайнгаа бахананудые дахаад лэ ябажархибаб.

Энээн шадар хирэ болоод лэ онгогожо байдаг һалхи шуурга ойндоо хараажа ябатараа, харан гэһээм урдам нэгэ бахана унашанхай, утаһадтаа үлгэлдэн газарта хэбтэлэй.

Даб дээрэ тэрэ баханаяа шэнээр һэлгэхэ шадалгүй байһандаа, хоорондоо үлхэлдэһэн утаһадынь һалгаажа. баханынгаа үзүүрые хүлтэй модоор тулгалаад, саашаа ябабаб.

Ябаһаар ябахадам, үшөө хоёрдохи..., дүрбэдэхи бахананууднии һалхи шуурганай үлеэһэн тээшэл унашанхай. Ута үбэлэй шанга һалхи шуурганда бахананудай ходол игэжэ унажа байха болоо һэань. яажа захадань гараха хүнбиб гэжэ урмаа хухаршабаб. Голхорпондоо һалхи шуурганда сухалданаб. Гэмэр-гутар гэбэшье, бахананудаа заһахал баатай болоноб.

Табадахи баханым оройдо хэншьеб харагдахадал гэбэ. Намһаа жараад модо холо байдаг Дампил нүхэрни баһал телеграфайнгаа бахананудые шалгажа ябаа юм бы даа. Минии участок орхингүй харалсажа байдаг яагаашье һайн нүхэр агшаб гэжэ баясашабаб.

Доронь ерэмсээрээ:

— Заа, нүхэ-аар, телеграфнай заһарба гү?—гэжэ шуурган өөдэ шангаар хашхарбаб.

Тнихэтэйм хамта тэрэм баханынгаа оройһоо гэнтэ унашалай.

Айһан мэгдэһэндээ хажуудахи бургааһадай саагуур гүйшэбэб.

Ямар ёрото муу үдэр тудаба гээшэб! Үгһаань сошомхой нүхэрни гэнтэ хашхаржархихадам бахардажа, баханын оройһоо [...] шэбэ ха юм. Халаг даа [...] шэбиб гэжэ айшабаб. [...] табан үхибүүд нюдэн[...] даадхихадал болобо. Т[...] һаам хургаараа заалд[...] емнай алаһан алуурша[...] һэн шэнгил. Тэндэһээ[...] тархиингаа хазайһан та[...] жэрхин алдабаб. Теэд [...] хүрэхэбиб даа. Тэрьел[...] нютагаархимни, нүхэрэй[...] үрэ үхибүүдынь юун г[...] шэб. Тэдэнэй харааһан [...] үреэһэн үреэлынь хаан[...] һаамни намайе хүсэхэл.

Баһа өөрым һамган, [...] та Долгор-Сэрэмни, [...] хаб! Долгор-Сэрэмни [...] халуухан хасараа нюур[...] гаад, үхибүүн шэнги нам[...] эрхэлдэг ха юм.

Үгы даа, тэрьелжэ [...] хогүй.

Энэ болоһон ушар ту[...] руунь хүн зондо дуулга[...] гэжэ эрид шиидэн. [...] саанаһаа бултай булта[...] тайбаб.

Баханын узуурта дүт[...] дээ, нээрээ, нүхэд. [...] Баярлаһанайнгаа ехэтэ [...] хашхаржархибаб. Дуула[...] һаб.

Дампил нүхэрөө со[...] жархибаб гэһэмни, бэшэ [...] Саһа бордоһон соогуур [...] раа байнаб. Хэбтээшы[...] шэхэнһээ үргэжэ үзэхэд[...] тайгын эзэн, баабгай һ[...] амигүй үхэшоод хэбтэбэ[...]

Мүнөө жэл һамар, а[...] мэс муу байжа, орой бо[...] гайнууд эшээндэ ороогү[...] тана гэлсээ һэмнай.

Энэл зольбо хооһодо[...] дэржэ ябаһаар. телеграф[...] нуудай дүнгинэлдэхэда[...] зүгынүүд хүүенэ гэжэ [...] зүгын тоһо хүхэжэрхи[...] аяар дүрбэн баханым [...] хёо хаям гэжэ ойлгобо[...]

Ф. ЦЫДЕН[...]

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ЗАГАРАЙ

Эрхирэгэй совхозой хоёрдохи һү һаалиин фермын эрхим механизатор, комсомол хүбүүн Ринчин-Доржи Бадмаев, Ацагадай бэрхэ һаалишан Бүтэдма Дондукова гэгшэд Буряадай комсомолзалуушуулай эмхидхэһэн аяншалгын «Юбилейный» гэһэн поездоор В. И. Ленинэй нангин дурасхаалта газарнууд болохо Казань, Ульяновск, Горький, Москва, Ригэ, Ленинград хотонуудаар ябаад ерээ.

Ленин багшын ажал ябуулгатай, ажабайдалтай холбоотой эдэ дурасхаалта газарнуудаар ябажа үзэһэн, хараһан, мэдэһэн юумэнүүд тухайгаа тэдэнэр өөһэдынгөө нүхэдтэ хөөрэжэ танилсуулна.

Г. БАЗАРЖАПОВ.

УЛААН-ҮДЭ

Найман хүнһөө бүридэһэн Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой бүлэг туристнар «Закаменск—Жэмһэг—Хэрэн» гэһэн маршрудаар 150 километрэй зайда ябагаар. санаар аяншалһанаа һаяхан бусажа ерэбэ. Харгы замгүй хада хүбшын гүн дундуур дабажа гаталһан энэ аяншалгаяа тус заводой туристнууд В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулһан байна.

Аяншалгада заводой инженер-технолог В. Пинский, инженер-конструктор Р. Островская, инженер-технолог Г. Егерь, слесарь Ю. Куляевский, токарь Ю. Иванов, монтажница Т. Иванова, инженер-эмхидхэгшэ А. Петров гэгшэд хабаадалсаа.

Холын аяншалгын замда ябаха зуураа тайгын ангуушадтай. Захааминай аймагай Далахайн совхозой холын гүүртын малшадтай уулзаһан байха юм. Тэндэхи үзэсхэлэнтэ һайхан байгаалитай танилсаа, ан гүрөөһэ, шубуу шонхорнуудые хаража һонирхоо. Замдаа уулзаһан ангуушад болон малшадтай хөөрэлдөө: республика дотороо, түрэл завод соогоо боложо байһан һонинтой, мүн уласхоорондын байдалтай тэдэниие танилсуулһан байна.

Аяншалагшад замдаа дайралдаһан эгээл үндэр дабаанай оройдо дурасхаалай тэмдэг табяа. Тэрэнь В. И. Ленинэй дүрэ һиилэһэн хабтагай булад юм. «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулһан аяншалгада хабаадагшад прибор бүтээлгын заводой бүлэг туристнар энэ замаар ябажа үнгэрбэ. Ноябрь, 1969 он» гэһэн бэшэг тэрэ хабтагай булад дээрэ һиилэгдэнхэй.

Эдэнэр аян замайнгаа түгэсхэлдэ Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй дунда һургуулиин һурагшадтай уулзалга хэжэ, дурасхаалай тэмдэг-сувенир бэлэглэһэн байна.

С. УБУГУНОВ,
заводой инженер. аяншалгада хабаадалсагша.

ХОРИ

(Манай тусхай корр. В. Жигжитов мэдээсэнэ). Уржадэр Хори тосхоной Соёлой байшанда аймагай клубуудай хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэгдэбэ. Эндэ соёлой гуламтануud үбэлэй үедэ ажаллахаар хэр зэргэ бэлэн бэ гэһэн асуудалаар КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша В. В. Романовай хөөрөө шагнаа.

Аймагай Соведэй культурын таһагые даагша С. В. Биргановa уран һайханай бүлгэмүүдэй харалга тухай, мүн соёлой гуламтанудай үбэлэй хаһада ябуулха хүдэлмэриин гол зорилгонууд тушаа хөөрэжэ үгэһэн байна.

Үдын совхозой соёлой байшангые даагша А. С. Миронова энэ үедэ ажал хүдэлмэреэ ямар маягтайгаар ябуулжа байһан тухайгаа хөөрэбэ. Клубуудай хүдэлмэрилэгшэд В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ эрхим үгтамжа болгон, ажалшадай соёл гэгээрэлэй эрилтэнүүдые эрхим һайнаар хангаха гэжэ шиидэбэ.

Хориин соёлой байшангай уран һайханай коллектив семинарта хабаадагшадта дэлгэрэнгы программатай концерт харуулаа.

ЗЭДЭ

Аймагай колхоз, совхозууд болон һургуулинуудаар СССР-эй арадай артист Николай Афанасьевич Крючков ябажа, тон һонин уулзалганудые хээ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой соёлой байшанда ноябриин 17-до болоһон уулзалгадаа алдарта артист өөрынгөө ажал ябуулга тухай һонирхолтойгоор хөөрэбэ. Хөөрөөнь 1931 онһоо хойшо артистын кинофильмдэ наадаһан хэһэг фрагментнүүдээр харуулагдаа. Арадай артистын табиһан концертдэнь Москвагай эстрадын дуушан Генесса Бышевская, хүгжэмшэ Юрий Дранга гэгшэд хабаадалсаа.

Гэгээтэ нютагай ажалшад, һургуулиин һурагшад энэ уулзалга-концерт халуунаар угтажа, нэрьемэ альга ташалгаар артистнарта халуун баяр хүргэһэн байна.

А. БАНЗАРАКЦАЕВ.

ТҮНХЭН

Аймагай коопзверопромхозой үнинэй ангуушан Бальжин Сыбиковые нютагайнь зон булта таниха. Саяан уулынгаа гаталшагүй ангай мүр мүшхэһэн энэ нүхэрнай жэл бүри гүрэндөө хэдэн мянгаад түхэригэй зеелэн «алта» тушаажа, холуур суурханхай.

Үнгэрһэн жэл Бальжин Сыбиков 29 булганай, 293 ондатрын, 18 хэрмэнэй. 4 араата ангай ба 100 зумбараагай арһа тушааба. Тиигэжэ ангуушадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа, Москвадахи СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ ошохо путевкоор шагнагдаа.

М. ОЗДОНОЕВ.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Ажалай жэлэй түгэсхэлдэ. Колхозой Жэшээтэ Устав. Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын Тогтоол.

Хоёрдохи хуудаһанда: Колхозой Жэшээтэ [...] (түгэсхэл).

Гурбадахи хууд[...] Колхозуудай Союз[...]дэй бүридхэл. Хилын [...] һаа абтаһан ТАСС-[...] дээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хууд[...] Шог ёгто материа[...]

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—[...] приёмная—54-83. зам. редактора—68-08. зам. редак[...] 62-62. ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретар[...] отделы: партийной жизни—60-91. сельского хозяйст[...] 63-86. пропаганды и агитации—56-23. промышлен[...] строительства—61-35. советского строительства и быта—[...] культуры и школ—60-21. писем и рабселькоров—67-81. [...]формации—34-05. общественная приёмная—56-62. маш[...] бюро—57-63. фотолаборатория—33-61.

● Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР. ● Н-03040. Зак. [...]